

(Заканчэне.
Пачатак на старонцы 1.)

Святло зямлі Ўзбекістана

“Дні культуры, якія мы сёння адкрываем, гэта цудоўная магчымасць пазнаёміцца з новымі гранямі гісторыка-культурнай спадчыны дружэлюбнай нам дзяржавы, адчуць яе неардынарны, яркі і самабытны ўсходні характар. Мы супрацоўнічаем па многіх накірунках, але самае галоўнае, што ў нас адна задача, — у мультыкультуральным свеце захаваць сваю нацыянальную ідэнтычнасць”, — сказаў Юрый Бондар.

“Шаноўны сябраў!” — так па-беларуску звярнуўся да ўдзельнікаў мерапрыемства Насірджан Юсупаў. Ён загадаў, што летас у Ташкенце пасляхова прайшлі Дні культуры Беларусі ва Узбекістане, і выказаў упэўненасць, што і Дні культуры Узбекістана ў Беларусі пройдуць гэтак жа.

— Цяпер адбываецца ня мала мерапрыемстваў дзеля развіцця гандлёва-эканамічных адносін. А гэтае мерапрыемства скіравана на далейшае збліжэнне нашых народаў. Бо нішто не збліжае так, як культура”, — падкрэсліў Насірджан Юсупаў.

Канцэрт узбекскіх артыстаў на сцэне Белдзяржфілармоніі сапраўды прайшоў бліскауча і суправаджаўся не толькі гарачымі апладысментамі, але і аваяцямі. Сцэна зіхцела ўсім спякотнымі і яркавымі колерамі Узбекістана, у першую чаргу дзякуючы разнастайным нацыянальным касцюмам удзельнікаў ансамбля народнага танца “Ташхент зэбалары”. Толькі лепшыя галасы гучалі ў гэты вечар: лаўрэатаў нацыянальных і міжнародных прэміяў, заслужаных і народных артыстаў Узбекістана. Ад народных песень у суправаджэнні ансамбля

“Мумтоз наво” да опернай і эстраднай музыкі — такі дыяпазон прадэманстравалі артысты Ілѐс Арабаў, Ясіміна Амар Мун, Умід Ісраілаў, Айгул Надзірава і іншыя. Маладая спявачка, лаўрэат прэміі “Зулфія” Шырым Матава ўразіла бліскучым выкананнем не толькі славаўтай і найскладанейшай кампазіцыі “Соп те парфі”, але і беларускай песні “Купалінка”. Дарэчы, гэта была не адна беларуская песня ў канцэрте — легендарная група “Ялла” на чале з народным артыстам Узбекістана Фарухам Закрывым акрамя сваіх хітоў праспявала і “Вы шуміце, бярозі” з рэпертуару ансамбля “Сябры”. Выступленне групы “Ялла” было апошнім у святочным канцэрте, і гэтым жа гарачым акі прывітання, якое Фарух Закрыў перадаў беларусам: “Яно сапраўды гарачае, бо ў Ташкенце зараз 50 градусаў у цені, але галоўнае — ад цеплыні сэрцаў узбекістанцаў”.

Перад канцэртам гляданы змалгі пазнаёміцца з фотавыставай “Культурная спадчына Узбекістана” і экспазіцыйны дэкарэаў-на-прыкладнага мастацтва. На наступны дзень з гэтай жа канцэртнай праграмай артысты выступілі на сцэне Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі імя В.І. Дуніна-Марцынкевіча ў Бабруйску.

Гледаны тэлеканала “Беларусь-3” таксама 3 жніўня змогчы ўбачыць адкрыццё Дзён культуры Узбекістана ў Беларусі.

Культурнае супрацоўніцтва нашых краін развіваецца і зараз ахоплівае

ўсе сферы — музейныя, тэатральныя, кінематаграфічныя, бібліятэчныя і гэтак далей. Прадстаўнікі культуры і мастацтва Узбекістана прымаюць актыўны ўдзел у фестывалі “Славянскі базар у Віцебску”, Мінскім міжнародным Калядным оперным форуме і іншых мерапрыемствах. Запланаваны здымкі сумеснага для Беларусі і Узбекістана мастацкага фільма “Ойджамол”, прымеркаванага да 75-годдзя Вялікай Перамогі. Распачата сумесная з Беларускай культурным цэнтрам “Світанак” праца па стварэнні перакладна пазмы Якуба Коласа “Сымон-музыка” на узбекскую мову.

— Узбекскі народ для нас сапраўды братэрскі, — зазначыў міністр культуры Рэспублікі Беларусь Юрый Бондар. — Таму што беларусы не па чутках ведаюць, што такое гістарычная памяць. Мы памятаем пра тую дапамогу, якую аказаў беларусам узбекскі народ у гады Вялікай Айчыннай вайны, калі ўся беларуская творчая інтэлігенцыя расмясцілася ў Ташкенце, памятаем выкладчыкаў беларускай кансерваторыі, якія працавалі ў Ташкенцкай кансерваторыі. Наш народны пісьменнік Якуб Колас у гады ліхалецця таксама жыў у сталіцы Узбекістана і напісаў там ня мала выдатных твораў. Мы вельмі ўдзячныя за той помнік-бюст Якубу Коласу, які адкрыты ў цэнтры Ташкента, і за вуліцу, названую імем нашага класіка. Гэта вельмі важна: памятаць пра ўсё тое добрае, што аб’ядноўвае нашы народы.

Падчас адкрыцця помніка Алішэру Наваі ў Мінску.

Спадчына ўсяго чалавецтва

29 ліпеня у мінскім скверы на скрыжаванні вуліц Святлова і Кірава адбылося ўрачыстае адкрыццё помніка ўзбекскаму паэту, філосафу і дзяржаўнаму дзеячу Алішэру Наваі.

фаеў ад імя народа Узбекістана выказаў шчырую ўдзячнасць Прэзідэнту Рэспублікі Беларусь Аляксандру Лукашэнку, мэры і грамадскасці Мінска за праяўленую павагу да памяці вялікага продка.

— Алішэр Наваі займае асаблівае месца ў сэрцы кожнага ўзбека, — падкрэсліў спадар Сафаеў. — Яго творчасць пакінула глыбокі след у гісторыі і культуры нашага народа. З неперасягненнай паэтычнай сілай ён апеў найлепшыя чалавечыя якасці, пачуцці, любоў да сваёй радзімы і народа, роднай мовы. Алішэр Наваі быў першым выбітным паэтам, які адкрыў свету малаяўнічы, незвычайную вобразнасць узбекскай мовы, яе багацце, вытанчанасць. Але ён быў і геніяльным асветнікам, выбітным дзяржаўным дзеячам сваёй эпохі, падтрымліваў навукоўцаў, мысляроў, мастакоў, на ўласныя сродкі пабудаваў 380 грамадскіх будынкаў. Ён пакінуў значную духоўную спадчыну наступным пакаленням, якая належыць не толькі ўзбекскаму народу, але і арганічна ўпісваецца ў сусветную культуру.

Пад гукі беларускай і ўзбекскай народнай музыкі ўдзельнікі дэлегацыі Першага Форуму рэгіёнаў Беларусі і Узбекістана ўсклалі першыя кветкі да помніка Алішэру Наваі.

**Валентына КРАСОВСКАЯ
Фота Ганны ШАРКО**

31 ліпеня ў Нацыянальным мастацкім музеі адбылося падпісанне дамовы аб супрацоўніцтве паміж нашай нацыянальнай скарбніцай з аднаго боку і Дзяржаўным музеем мастацтва Узбекістана, а таксама Дзяржаўным музеем прыкладнага мастацтва і гісторыі рамесніцтва гэтай краіны — з другога.

На культурным абшары

Пётра ВАСІЛЕЎСЬКІ /
Фота аўтара

Наш музей прадстаўляў ягоны генеральны дырэктар Уладзімір Пракапаў, музейную супольнасць Узбекістана — Васіла Файзіева і Ісмаі Юсупаў. Ва ўступным слове спадар Пракапаў

адзначыў важнасць партнёрскіх стасункаў музейных устаноў на еўразійскай прасторы для захавання і развіцця культурнага патэнцыялу, які мы прынялі ў спадчыну ад эпохі, калі народы краін Садружнасці складалі адзіную дзяржаву і, адпаведна, мелі адзіную інтэлектуальна-культурную прастору. Дамова паміж беларускім і ўзбекскімі музеямі стварае, у прыватнасці, магчымасці абмену спецыялістамі і тэхналогіямі. Да прыкладу, узбекскім калегам можа аказацца прыдатным досвед беларускіх рэстаўратораў жывапісу, а нам будзе не лішнім павучыцца ва ўзбекскіх рэстаўратораў керамікі. Ішла гаворка і пра абмен выставамі.

Дырэктар Дзяржаўнага музея прыкладнага мастацтва Узбекістану Ісмаі Юсупаў адказаў на некаторыя пытанні нашага карэспандэнта. Ён адзначыў, што правядзенне Дзён культуры Узбекістана ў Беларусі — падзея уваголе знакавая, а для музейшчыкаў гэта яшчэ і магчымасць пабачыць як агульныя для іх сферы праблемы вырашаюць беларускія калегі. Спадару Юсупаў падаецца плённай ідэя стварэння ў беларускай сталіцы цэлага “музейнага квартала” вакол гістарычнага будынка Нацыянальнага мастацкага музея — інакш кажучы, стварэння сучаснага культурнага ландшафту на гістарычным аб’екце. Гэта досвед, які можна перанесці і на ўзбекскую глебу.

Наш госьць нагадаў, што ва Узбекістане прыяўрама дзяржаўнай культурнай палітыкі з’яўляецца развіццё нацыянальнага мастацтва. Гэта значыць, што пры фармаванні музейных калекцый перавага аддаецца сваім аўтарам, але паколькі краіна адкрыта свету, не абы-

Дамова падпісана.

дзець ўвагаю і замежных майстроў.

Як прыклад — сусветна вядомы Музей імя Ігара Савіцкага, дзе сабраная цудоўная калекцыя рускага і туркестанскага авангарду, і дзяржава робіць усё магчымае, каб музей развіваўся.

тве гэтых краін зараз. Як спецыяліст па дэкарэаў-на-прыкладным мастацтве спадар Юсупаў нагадаў, што, пачынаючы з другой паловы мінулага стагоддзя ва Узбекістане нават народнае мастацтва змяняла сваё аблічча пад уплывам кантактаў з іншымі народамі СССР. І тэндэнцыя гэта мае працяг і сёння ў суверэннай краіне. Увогуле, на культурным абшары межаў няма.

Газета КУЛЬТУРА ШТОТДЫНЬВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДА ДАСЮГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Распаўсюджанне па перадачы Рэспублікі Беларусь.
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэдакцыйнае пасаджэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Адказны сакратар — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактар аддзелаў:** Надзея БУНДЭВІЧ, Яўген РАПІН; **аглядальнік рэдакцыі:** Дар’я АМІЛЬКОВІЧ, Надзея КУДР’ЯЎКА, **настаўнік рэдакцыі:** Антон РУДЫК, Юрый МАРЫНКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнты:** Пётр ВАСІЛЕЎСЬКІ, Алег КЛІМАЎ; **фотакарэспандэнты** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОБАД; **карэктар** — Ташына ПАШЫНКА.
Сайт: www.kimpress.by; E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч. 4, п. 17, 17-ы паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.
Выдавец — Радацыйна-выдавешкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.
Дырэктар — СЛІВОДЗІЧ Ірына Аляксееўна;
Настаўнік рэдакцыі: **Дырэктар** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмны: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Ч. 4, п. 17, 17-ы паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісу паведаляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартны нумар, адрас паштара, дату выдачы, імя і калі выданы пашпарт, асабісты нумар, асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупкілі не рэагуюцца і не вяртаюцца. Меракванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© “Культура”, 2019. Наклад 3378. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Паўлінава ў друку 02.08.2019 у 18.00. Замова 2626.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку””.
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску” заўжды становіцца не толькі святам. Ён выклікае доўгі шлейф разваг — і пра тое, чым быў адметны чарговы форум, і пра фестывальны рух увoguле. Якім жа стаў сёлета 28-ы форум?

Надзея БУНЦЭВІЧ

**РУХ
ДА МАСТАЦКАСЦІ?**

Будзем шчырымі: у далёкім пачатку 1990-х “Славянскі базар у Віцебску” задумваўся, каб скарыстаць Летні амфітэатр, пабудаваны для фестывалю польскай песні, які перастаў праводзіцца. Новы фестываль пачынаўся як важная акцыя папярэдняга калтшталу, ён павінен быў падкрэсліць сяброўства краін-суседцаў — былых савецкіх рэспублік. А з цягам часу ўсё больш стаў набываць рысы забаўляльнасці — вядома, у спалучэнні з ідэалагічным складнікам, які ніхто не адмяняў.

Такі разлік на забаўляльнасць адпавядаў агульным тэндэнцыям у постсавецкім мастацтве: глядзчы галаццям разліліся ў бубны. Калі ў жыццё ўсё было так незразумела і няясна, калі ў ім хапала зломна і трагедыі, мастацтва выступіла буферам.

Вядома, на віцебскім фестывалі неаднойчы ўзніклі моцныя мастацкія памкненні. Але ўрэшце перамаглі фінансавыя паказальнікі, выклікаючы імкненнем да самаакупальнасці. Уласна кажучы, грашовае і мастацкае вымярэнні далёка не заўсёды знаходзіцца ў прамой залежнасці. Але

разлік адно на здабыццё грошаў — таксама шлях у нікуды, асабліва пры ацэнцы тых ці іншых з’яў культур.

Сёлета на “Славянскім базары ў Віцебску” зноў на месцы відэочыні ўхіл да мастацкасці. Наколькі ён захававецца ў далейшым і ці стане прывяржэтым, пакажа час. Але нельга не заўважыць некаторыя змены.

Перавага і ледзь не татальнае панаванне так званай папсы разбаўлялася ў той ці іншай прапорцыі і раней. Але сёлета ўспрымаліся не

адкрытымі для ўсіх акрэдытаваных асоб. Падобныя джаз-клубы былі на некалькіх першых фестывалях, але там выступалі запрошаныя салісты і калектывы з падрыхтаванай праграмай, якая часцяком паўтаралася. Джэм-сейшн узнікаў хіба ў фінале, як вынік. А тут — усеначныя выступленні былі на гэтым пабудаваны. Штоосьці неверагоднае! З аднаго боку, такім чынам “рэпетавалася” філарманічная праграма. З другога — гэта быў сапраўдны майстар-клас

Майданава, хай і ў дадатак да ўжо традыцыйнага гала-канцэрта і сольніка Стаса Міхайлава. А ўключэнне ў “Лялечны квартал” маладзечанскага спектакля Яўгена Карняга “Сёстры Грайлі” — увогуле зварот да эксперыментальнасці, да прынцыпова новай эстэтыкі і тэатральных прыёмаў.

БЯРОМ!

Разам з адзначанай мастацкасцю на месцы і трывожная дэталь — менш за

на свядомасці калектываў. Вельмі многія ўдзельнікі (эстрадныя зоркі — не ў разлік, у іх свае райдары, з куды большымі “выкрутасамі”) прыязджаюць на гэты фестываль, што называецца, за ідэю. Кагосьці вабіць прэстыж: “Славянскі базар у Віцебску” — добра раскручаны брэнд, і ўдзел у ім спрыяе далейшай кар’еры. Хтосьці задавальваюць свае амбіцыі: для заробку грошай — расійскія карпаратыўны, які павышэння самаацэнкі і прафесійнага прызнання —

гэтага найперш беларускія ўдзельнікі. Сёлета, да прыкладу, не былі прададзены квіткі на “Рэвізора” Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы — той спектакль, які на іншых фестывалях ішоў на “Ура” і прыпоўны аншлагах. Справа, думаю, не толькі ў тым, што яго паказ супадаў па часе з канцэртам адкрыцця. Проста колькі ні адкладалі б грошы выцягчы на “Славянку”, як любоўна называюць фестываль гараджане, на ўсё не хопіць. І абіраць даводзіцца

Думкі — “базарныя”, справы — нямарныя

проста пашырэннем фестывальных межаў, а сьвятым курсам: з аднаго боку — на рок і джаз, з другога — на класіку і фольк. Пералічу хача б некаторыя прыклады.

Прэзідэнцкі аркестр Беларусі на чале з Віктарам Бабарыкіным неаднойчы выступаў з праграмамі на калтштал “ад рока да барока”, у тым ліку ў Віцебску. Але сёлета такі канцэрт быў з гонарам падкрэслены, быццам вынесены на авансцэну — і праз назву (“Уверцюра да фестывалю: ад класікі да рока”), і праз месца правядзення (Летні амфітэатр), і праз зорны склад салістаў, дзе былі сабраны аичинныя і сусветныя знакамітасці.

А чаго каштуе сёлета джазавая праграма! Адзіны філарманічны канцэрт “Сусветны джаз з Леанідам Пташчам” быў дапоўнены некалькімі начнымі рандэву Jazz nicht marathon — закрытымі для публікі, але

дзякуючы музыкантаў-слухачоў, бо можна было ўбачыць усю “кухню” — рэцэптуру і паслядоўнае прыгатаванне вышталленай музычнай стравы.

У эстрадным кірунку сёлета абіраліся артысты з больш сур’ёзным, змястоўным рэпертуарам. Гэта і сольнік Аляксандра Панаётава — упершыню на “Славянскім базары”, і юбілейная вечарына “Акрыльяты” Ірыны Дарафевай, і “Я вярнуся...” Валерыя Лявонцьева. Вядома, “у дадатак” да гэтага — шэраг выступленняў і канцэртаў сумнеўнага густу, але з неверагодным попытам на іх.

Тое ж памкненне да мастацкасці і змястоўнасці назіралася і ў “Тэатральных сустрэчах” (гл. № 30 “К”), і ў сферы гумару, куды сёлета запрасілі “Клуб вясёлых і знаходлівых”, а не “Аднойчы ў Расіі”, і ў шансоне, дзе сёлета была праграма “Нічога не шкада” Дзяніса

поўнае залы. У некаторых выпадках (добра, што не ва ўсіх) — ну проста зваротная прапарцыянальнасць! Чым менш мастацкай значнасці, тым большыя аншлагі.

Гледзчы пайшлі не тья? Але ж кожны фестываль узрошчвае сваю публіку. І ў тым, што так атрымаецца, ёсць і яго віна. На пэўным этапе ён “забуксаваў”: адныя і тья ж артысты, часта з той жа праграмай, хіба песні ў іншым парадку, разлік на забаўляльнасць — усё гэта адсеяла інтэлігенцыю, людзей з добрым густам. І прыцягнуць іх нанова не атрымаецца імгненна: такія рэчы робяцца спяваля.

Магчыма, наступным годам фестываль прывябіць іншыя катэгорыі насельніцтва? Бо павінен жа спрацаваць сёлета наварот да мастацкасці: сарафаннае радыё адмяняць немагчыма.

Пакуль жа мастацкасць трымаецца, у асноўным,

буйнамаштабны фестываль. Хтосьці скарыстоўвае сваё выступленне як магчымае паглядзець на сам фестываль, слава пра які даўно разнеслася па свеце.

Гэтае жаданне фестывалю эканомічна спрыяе і “амалоджанню” ўдзельнікаў: некаторыя праекты ўвогуле трымаюцца найперш на творчай моладзі навуковых устаноў, якая працуе без ганарараў. Ды бясконца так працягвацца не можа. Бо пагоня за самаакупальнасцю можа прывесці да вымывання папраўдзе цікавых і вельмі важных рэчаў.

Ад яе пакутуюць і беларускія ўдзельнікі. Добра памятаю тья першыя фестывалі, калі на канцэрты ў амфітэатры спачатку праходзіла публіка па квітках, а потым на вольных месцы прапуючалі ўсіх ахвотных. Потым тое выхаванне ўтрыманскіх настрояў перапынілася. Але пацяргелі ад

не па прычыне, што больш цікавіць, а з разлікам, ці магчыма будзе ўбачыць гэта потым. Ну а тое, што нашымі нацыянальнымі праектамі амаль цалкам перасталі цікавіцца расійскія журналісты, ужо ўвайшло ў звычку. Вось і атрымліваецца, што беларускія адкладаецца “на потым”.

Але не ўсё і не заўсёды! Згаданы канцэрт Дарафевай ішоў адначасова з Лявонцьевым — і сабраў поўную залу. А сольнік Панаётава, што супадаў з 50-годдзем “Песняроў”, праходзіў пры напаяўстым партэры, нягледзячы на віцебскі фан-клуб спевака, які рыхтаваў да яго песню некалькіх краўнальных флэш-мобаў з папярэвымі анёламі і сэрцам у далонях.

Заканчэнне — на старонцы 5.

Страта

Пайшла з жыцця беларуская кампазітар, арганістка, педагог Ганна Кароткіна. Згасла імгненна, раптоўна, бы зорка, што падае з неба.

Яна адной з першых зразумела і, гадоўнае, прыняла новыя ўмовы існавання творчай асобы ў сучасным свеце: калі ты сам не будзеш “працоўваць”, неясна, чым будзе мастацтва, прыпадносіць яго ў добра “запакаваным” выглядзе, ніхто не зробіць гэта за цябе. Некаторыя яе калегі нават наракалі ёй за такую актыўнасць: маўляў, кампазітар павінен быць больш сціплым. Але ў яе заўсёды бурліў нейкі ўнутраны “маторчык”, арганізацыйныя ідэі ўзніклі адна за адной.

Некаторы час яна была негалоным намеснікам — практычна правай рукой тагачаснага старшыні Беларускага саюза кампазітараў Ігара Лучанка. Нават праводзіла з ім сумесную аўтарскую вачыну, дзе гучалі творы абодвух кампазітараў розных пакаленняў і былі асабліва відэочыны рысы пераемнасці і адрозняў. Ад Андрэя Мдзівіні, у якога заканчвала Беларускае дзяржаўнае акадэмію музыкі па класе кампазіцыі, Ганна пераняла працэсуальнасць разгортвання музычнай тканіны. Ад Дзмітрыя Смольскага, свайго кіраўніка асістэнтур-стажыроўкі, — прагу

Ганна і гукі свету

да найноўшых музычна-выразных сродкаў, якую, ужо будучы членам Асацыяцыі сучаснай музыкі нашага Саюза кампазітараў, замацавала падчас стажыроўкі ў Варшаве. А першай вышэйшай адукацыяй за яе плячыма стала эстрадна-сімфанічнае дырыжыраванне ў Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэце культуры і мастацтваў.

Добра разумеючы важнасць прафесійнай падрыхтоўкі (дарэчы, Г. Кароткіна была членам Міжнароднай асацыяцыі “Мастацтва і адукацыя”), не проста выклдала ў самых розных музычных установах, уключаючы дзіцячую музычную школу, выступала на шматлікіх навукова-практычных канферэнцыях па пытаннях педагогікі і духоўнага, мастацкага выхавання, але і здэдала кампазітарскі конкурс для юных музы-

кантаў “Новыя гукі свету”, паспеўшы правесці яго во сем разоў. Так што грант і прэмію Мінгарвыканкама за распрацоўку праекта, скіраванага на развіццё музычных здольнасцей навучцаў, яна атрымлівала невяпдакова.

Тэматычнае кола яе ўласных твораў няцяжка прасачыць ужо па назвах кампазіцый: “Сафійскі сабор” для фартэпіяна, аргана і аркестра, “Грунвальд” для аргана і ударных, адзначаны прэміяй Беларускага прафсаюза работнікаў культуры, непастаўлены балет “Князь Альгерд” на ўласнае лібрэта, духоўныя кантаты “Стих покаянный”, “Молютва во скорбii”, “Кніга Іова”, “Эклезіяст”, “Кніга Наракаць” і безліч духоўных хораў, фартэпіяны “Званы Чарнобыля”, “Старадаўні Полацк”, “Біблія Скарыны”, “Беларускі куфар”, “Марк Шаган”, “Легенда

пра караля Стаха” (гэты твор быў абраны ў якасці аднаго з абавязковых на Міжнародным конкурсе піяністаў “Мінск-2000”), арганныя сюіты “Фрэскі”, “Францыск Скарына”, “Галышаны”, “Песня да Святой Еуфрасініі” (дарэчы, увесну ў Польшчы была абаронена навуковая праца “Арганная творчасць Ганны Кароткінай”). Пісала яна і ўласна песні, у тым ліку дзіцячыя.

Выхоўваючы сына і працуючы з дзецьмі і моладдзю, яна разумела, што новае пакаленне прагне візуальнасці. І плённа працавала ў галіне музычных перформансаў, створаных для акцёра-чыталніка і камерных ансамбляў розных складаў з абавязко-

вым уключэннем ударных. Першая такая спроба — “Песні Басэ” — спачатку была названа, паводле традыцыі, вакальным цыклам.

Пазней у абраным кірунку былі створаны “Мора” на вершы Таццяны Мушынскай, “Песня волі” паводле “Сымона-музыкі” Якуба Коласа, “Маналогі душы” на словы Марка Шагала.

Цяпер яе душа на нябёсах. Але яе памятаюць паўсюль, дзе яна выступала і дзе гучала яе творы — ад Францыі ці Чэхіі да Кітая. А ў інтэрнэце кожны знайдзе яе блог, каб паслухаць (і ўбачыць!) яе творы нанова.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Калектыв Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выказвае шчырыя спачуванні Скарыне Алегу Аляксандравічу, намесніку начальніка ўпраўлення культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, у сувязі са смерцю маці.

Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы выказвае спачуванні намесніку начальніка ўпраўлення культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Скарыне Алегу Аляксандравічу у сувязі са смерцю маці.

Агульнае адчуванне ад сезону 2018—2019 — нетаропкая хада на месцы. У гэтай ціхай плыні часам здараюцца ўсплёскі, праўда працягваюцца яны хутчэй насуперак, чым дзякуючы сітуацыі, што складалася ў айчынных тэатрах. Прышчэпка творчасцю ў выглядзе міжнародных фестываляў і практа TheatreHD многіх рэжысёраў чамусьці не актывізуе. Частка прэм'ер увогуле нагадвае машыну часу, быццам і не было ў мастацтве апошніх двух дзясяткаў гадоў са знаходкамі, дасягненнямі і пошукамі новых падыходаў да раскрыцця ідэі.

Настасся
ПАНКРАТАВА

Ціхая плынь з рэдкімі ўсплёскамі

Чаму вынікі тэатральнага сезону
не выклікаюць аптымізму?

ЗРАБІЦЬ ВЫГЛЯД, ШТО НЕ ПРЫКМЯЧАЕМ?

Беручыся за гэты тэкст, я разумела, што кожная з абраных праблем мусіць быць падставой для асобнага матэрыялу. Аднак не хочацца праз драбленне пытанняў змяшчаць агульныя сумныя тэндэнцыі, якія яскрава праявіліся за гэты сезон. Галоўная болевая кропка — захаванне пераэмінасці тэатральных пакаленняў.

Возьмем мастакоў-пастаноўчыкаў. Яшчэ не так даўно асноўныя лаўры за дзённую сцэнаграфію, якая заўсёды трапляе ў ялычак задушмы, даставалася выключна Ташыяне Нерсісян. Творца і зараз не збаўляе абарты і працягвае ствараць свае адмысловыя сусветы.

У спектаклі “Хлопчык, які плаваў з піраніямі” Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек яна змагла ўтаймаваць трысцянавую сістэму — тую форму, ад якой у 80—90-х гадах мінулага стагоддзя беглі, як ад жудаснай архаікі. Спаларыня Нерсісян выпусціла на сцэну амаль чатыры дзясяткі запамінальных лялек, стварыла для іх найскладаны трансформер,

у якім кожны раз нечакана ўзнікаюць новыя пляцоўкі для дзеяння. Іншая яна паўстала ў спектаклі “Пушкін. Вельмі маленькія трагедыі”, дзе прадумала для класічных вобразаў нестандартныя візуальныя шэрагі. А для драматычнага спектакля Аляксандра Янушкевіча “Вартавыя Тадж-Махала” ў сваёй бадай самай мінімалістычнай сцэнаграфіі мастачка стварыла прастору, у якой надзвычай фактурна праявілася душэўная катастрофа перанаклаў.

Прыемна бачыць вынаходніцкі працы іншых кар'ерыстаў. Алена Груша для “Палявання на сябе” ў Рэспубліканскім тэатры Беларускай драматургіі прапанавала сумесь рэалістычнага з псіхалогічным, праводзячы гледача праз паваленае сіняе дрэва ў расхіста-

Праўда, у мяне застаецца рытарычнае пытанне: чаму такога перспектыўнага сцэнаграфа, як Кацярына, якая пашверзіла свой талент шматлікімі пастаноўкамі і прэм'ямі, не запрасяюць у штат на паўнавартасную пасаду мастака ні водны з тэатраў? Вось і атрымліваецца: спачатку наракаем, што дзесьці за мяжой больш крутыя за нашых спецыялісты, а як з'яўляецца спраўдны талент, які можа стаць сімвалам творчага пакалення, дык мы за яго і не чапляемся. Павырошчваем калі-небудзь яшчэ?

СВОЙ КАЛІДОР

Нас вучылі: рэжысёр выбірае п'есу, каб пастаноўкай

па глыбіні раскрыцця тэмы, па колькасці адсылак да розных відаў мастацтва, па шматаслоўнасці асацыяцый узышоў на вышэйшую за многія айчынныя спектаклі — не толькі ў харэаграфіі, але і ў драме — прыступку. І тут ізноў занудліва запытаю: чаму спаларыню Лабоўкіну не запрашаюць у нашы музычныя тэатры, чаму не ўключаюць гэтую пастаноўку ў межы таго ж “Балетнага лета”? Чаму дзяржаўныя пляцоўкі не падхопліваюць свае таленты, якія, да слова, нарашчваюцца за мяжой?

Магчыма, тэатрам прасцей працаваць з прадказальнымі пастаноўшчыкамі. Эксперымент — гэта заўсёды рызыка, што нешта не атрымаецца. Хтосьці рашаецца на

НІКОГА НЕ БАЧУ, НІКОГА НЕ ЧУЮ, НІКОМУ НЕ СКАЖУ

Усмактваць нязвыклы для сябе вопыт можна не толькі праз спектаклі запрошаных рэжысёраў. У краіне ладзяцца міжнародныя тэатральныя фестывалі “Белая вежа” і “М@рт.кантакт”, Цэнтр візуальных і выканальніцкіх мастацтваў “АРТ Карпарэйшн” штогадова ўсімі магчымымі спосабамі збірае разнастайную міжнародную праграму для фестываляў “ТЭАРТ”, а таксама канцэнтруе ў адной прасторы лепшыя айчынныя пастаноўкі мінскіх і несталічных тэатраў, дзе дакладна можна паглядзець тое, да чаго сам не даедзеш.

Дырэктар фестываля Анжаліка

такляў, на якіх усё і так зразумела, таму нават разбіраць не хочацца. Нехта больш прафесійна і моцна збірае пазл, іншы шчыра робіць камерцыйны праект, аднак агульны стан апошняга сезону можна ахарактарызаваць, як чаканне. Спалзяецца, раптам штосьці адбудзецца, але гэта не здараецца.

У тэатры, як у любой вытворчасці, адбываюцца зрухі, калі ёсць канкурэнцыя паміж творцамі, калі ў патыліцу мэтрам дыхае моладзь. У гэтым сезоне моладзі амаль не атрымалася ўзрушыць завядзёнку. Выпускнікі Мікаіла Пінігіна адзін за адным выпусцілі пастаноўкі ў Купалаўскім, аднак падзеі іх наўрад ці можна назваць. Юнацкім заларам патыхала толькі ад незалежнага спектакля “Джыма Морысана няма”, якую Ліза Машковіч разам з іншымі выпускнікамі

ны ўнутраны стан галоўнага героя. Уразлілі арыгінальнае касцюмы і колеравае вырашэнне дэкарацыі да дзіцячага балета “Джэймс і Персік-велікан” Любові Сідзелнікавай: тот выпадак, калі спектакль злёгка можа паспрачацца з галівудскімі кінаказкамі.

Цяпер жа вырастае моладзь, што сямімільнымі крокамі набліжаецца да больш вопытных калегаў. На вачах мацнее Кацярына Шымановіч, якая летас выпусцілася з Акадэміі мастацтваў. Часцей яна працуе на камерных сцэнах, свамім прыкладам даказваючы, што нават пры мінімальным сродках у не зусім прыстасаваным памяшканні можна стварыць дэкарацыі, у якіх хочацца смакаваць кожную дэталю. Такім геаметрычна-рытмічным быў яе спектакль “Убачыць ружовага слана” ў тэатральным праекце HomoCosmos. Напрыканцы сезона ёй у суаўтарстве з Сяргеем Ашухам даверылі вялікую сцэну Купалаўскага тэатра. Містычна-прыяцельная сцэнаграфія “Шляхціца Завальні, або Беларусі ў фантастычных апавяданнях” стала для далейнай прэм'еры вызначальнай.

выказаць сваё стаўленне да праблем, што хвалююць грамадства. Аднак прыходзіш на прэм'еру за прэм'ерай, а замест актуальнага выказвання часцей сустракаеш чарговую прэсную камедыю ці меладраматычную гісторыю, якая мае мала агульнага з тым, што хвалюе ўдзельніка гледача. Так, я памятаю пра план напаяўняльнай залы, пра цытнот з выкананнем платных паслуг. Аднак ці нельга ў жорстка вызначаным калідоры знайсці магчымасць для шчырай гаворкі з публікай?

Адно з самых моцных уражанняў сезона — “Вартавыя Тадж-Махала” Аляксандра Янушкевіча. На пляцоўцы “АРТ Карпарэйшн” на Кастрычніцкай спалар Янушкевіч уявіў аўдыторыю ў развагі над класічным выбарам паміж сумленнем і кар'ернамі памкненнямі. Камерны спектакль стаў вострым выказаннем пра тое, як ніводная мэта не можа быць апраўданая агіднымі сродкамі.

У былым заводскім тэху, што зараз адышоў культурнаму хабу ОК16, перахапілася дыханне ад харэаграфічнага “Паветра” Волгь Лабоўкінай. Танцавальны спектакль

новае — і выйграе. Так, ТЮГ запрасіў украінскага рэжысёра Аляксандра Баркара — і імгненна ўзяў у рэйтынгах тэатральнай грамады і звычайных гледачоў. Творца ўзяў да пастаноўкі кнігу сучасных беларускіх аўтараў Яўгені Пастэрнак і Андрэя Жвалеўскага, што само па сабе ўжо для нашай прасторы дасягненне (часцей для дзіцячай аўдыторыі выбіраюцца заезджаныя казкі). Спектакль “Паводле мёртвых душ” не толькі завіў хайп на моладзевых тэмах падлеткі нарэшце пабачылі, што і ў тэатры можа адбывацца нешта для іх цікавае.

РТБД пазнаёміў айчынныя тэатралаў са Стасам Жырковым. У мяне застаўся шэраг пытанняў да яго “Палявання на сябе”, аднак не магу не прызнаць: спектакль атрымаўся відовішчым і шматпланавым. Дарэчы, папулярны украінскі рэжысёр так увайшоў у смак, што паралельна з “Паляваннем...” выпусціў яшчэ адну працу — “Гэта мы” па Андрэю Горвату. Аднак ці многія тэатралы з прафесійных колаў дайшлі паглядзець Баркара і Жыркова?

Крашэўская ладзіць лекцыі з топовымі тэатральнымі людзьмі. Напрыклад, увосень можна было паслухаць зусім непублічнага, таленавітага драматурга Паўла Пракко, знакамітую тэатразнаўцу Марыну Давыдаву, расловіваў актэраў Новасібірскага акадэмічнага тэатра “Чырвоны факел” пра стварэнне ўнікальнага спектакля на мове жэстаў “Тры сястры” — пастаноўкі, што перавярнула маё ўяўленне пра магчымыя дасягненні (часцей для дзіцячай аўдыторыі выбіраюцца заезджаныя казкі). Спектакль “Паводле мёртвых душ” не толькі завіў хайп на моладзевых тэмах падлеткі нарэшце пабачылі, што і ў тэатры можа адбывацца нешта для іх цікавае.

Мала падстаў для ўзняцця свайго ўзроўню нагляджанасці, маўляў, фестывалі бываюць раз на год? Той жа “АРТ Карпарэйшн” прывёў у Беларусь міжнародны праект TheatreHD. Чашвёрты год запар на кінаэкранах можна глядзець прамую тэлетрансляцыю ці якасны запіс лепшага, што сёння ідзе на сусветных тэатральных пляцоўках.

Здаецца, усе перадумовы для ўзлёту тэатральнага мастацтва да новых вяршынь у нас створаны. Чаму такі ў сезоне безліч прэм'ер, як я ўжо казала, быццам перанесены на машыне часу з 80-х? Спек-

Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага мастацтваў паставіла ў культурным хабе ОК16. Няхай “Морысан” не зусім дасканалы, аднак магчымасць гаварыць пра тое, што хвалюе саміх, памкненне адшукаць небанальны ход для ўвасаблення вобраза дапамагло маладым рэжысёрам стварыць жывую гісторыю, якая знаходзіць вопыт у мэтай аўдыторыі.

ПРЫЗНАЧЫЦЬ ВІНАВАТАГА

Калі нешта не атрымліваецца, можна працаваць над сабой. А можна шукаць вінаватых у бліжэйшым прафесійным асяродку, каб перанесці свае недасканаласці на чужыя плечы. І вось тут вінаватым прызначаюць... крытыка.

Нельга сказаць, што на тэатразнаўцаў раней не крыўдавалі. Аднак у апошнія гады набірае абарты сітуацыя, калі пасля выхаду артыкула на крытыка накідаюцца з абвінавачваннямі. Магчыма, праблема вырастае з усё тых жа сацыяльных сетак, якія ствараюць адчуванне ўсёдазволенасці.

Крытык узважае кожнае слова падчас напісання рэцэнзіі, падбірае факты і праводзіць паралелі, каб аргументаваць свае высновы. А пакрыўджаны на адсутнасць радаснага пляскання ў далоні рэжысёр — маўляў, каштоўны сам факт з'яўлення спектакля — у лепшым выпадку у чарговы раз цябе адфрэдзіць, а можа і пачаць, ні многа, ні мала, абвінавачваць у непрафесійнасці. Яго не хвалюе, што знаўца рэцэнзаваў толькі спектакль, які канчатковы прадукт сумеснай дзейнасці калектыву. Раз'юшаны творца лёгка пераходзіць на асобу і прыпомніць табе у публічнай прасторы ўсіх тваіх родзічаў да сёмага калена.

Не дзіва, што ўсё менш крытыкаў публікуюць разбор спектакляў. Вы заўважалі, на добрую пастаноўку выходзіць шмат хвалебных водгукаў, а на менш удалы праект у інфармацыйнай прасторы цішыня? Гэта не правільна, бо толькі аналіз пашчака дапамагае ўзняць над недахопамі і зрабіць на прафесійным шляху крок наперад. У Беларусі і так недастаткова пляцовак, на якіх можна было б працягнуць пра тэндэнцыі ў мастацтве. Аднак не ўсім хапае сілы кожны раз глумачыць незадаволеным, што крытыкі - не рэкламшчыкі працы тэатра. І яны не абавязаны хваліць дзейнасць толькі з-за таго, што яго паклікалі на прэспаказ.

Калі на мяне ў сацсетках нападае глядачка з выразамі “дамачка, а вы хто?”, я ўсіміхаюся. Ну што ўзяць з фанаткі, якая не бачыць нічога, акрамя аб'екта абаявання, і таму не можа рацыянальна ацаніць убачанае на сцэне. Аднак калі амаль у такіх жа выказах пачынаюць накідвацца калегі старэйшага пакалення ці людзі тэатра, становіцца сумна. Я б убываў у спіс фактальнага творчых ВНУ прадаць “Узаемаадносінны творчы і рэзэнтэнта, або Як навучыцца ўспрымаць крытыку”. Магчыма, усім было б лягчэй.

ХТО ЗАСТАНЕЦЦА?

І ўсё ж крытыкі з-за сваіх прафесійных патрабаванняў толькі назіраюць за працэсам. А што застаецца рабіць пры такім раскладзе тым, хто ўнутры? Акцёры, якія засумавалі па сапраўднай працы, пачынаюць шукаць глыток творчага паветра па-за сценамі роднага тэатра. Актрыса Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек Святлана Цімохіна займаецца агучкай фільмаў і ўдзельнічае ў спектаклях прыватнага тэатра. А так бы хацела-ся пачаць таленавіта-

га майстра ў новых ролях кшталту шыкоўнага “Інтэрв’ю з вядзьмаркамі”. Народную артыстку Беларусі Белу Масумян таксама не шмат задзейнічаюць у родным Тэатры імя Максіма Горкага. Сёлета мы змаглі атрымаць асалоду ад яе чароўнай гульні дзякуючы дыплому праекту Віталіны Бізюк “Аскар і Ружовая дама”. Купалаўскага актрыса Марта Голубева толькі ў спектаклі Юры Дзівакова “Песня песняў” нарэшце змагла змяніць амплуа, пра што апраду загаварылі ў тэатральнай суполцы.

Вядомы ўсім Іван Трус пасля сыходу з Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра Саўлоса Варнаса перабраўся ў Купалаўскі тэатр. Відавочна, гэта самы ўдалы выпадак за апошні час, бо Трусу ўдалося ролямі ў прыватным спектаклі “Убачыць ружовага слана” і ў купалаўскім “Шляхціцы Завальні” гучна заявіць пра сябе. Спадзяюся, яму пачасціць з праектамі і надалей. Бо на вачах сумны прыклад, як таленавітаму купалаўцу Аляксандру Казела не знаходзіцца роляў у адпаведнасці з магчымасцямі яго таленту. Ці гісторыя выдатнага Алеся Малчанова, якому пасля сыходу з Купалаўскага ўдаецца выйсці на сцэну толькі ў прыватных пастаноўках...

Аднак куды больш сумная гісторыя з таленавітымі рэжысёрамі, якіх любіць публіка, адзначаюць крытыкі і журы ўсіх магчымых фестываляў, у тым ліку Нацыянальнай тэатральнай прэміі. Пладавіты рэжысёр Юра Дзівакоў, які за сезон паставіў некалькі спектакляў па беларускіх гарадах і атрымаў Нацпрэмію ў якасці лепшага рэжысёра тэатра лялек, да гэтага часу не мае свайго тэатра. Выбітны Яўген Карняк, чый “Бетон”, “Сёстры Граі” і “Інтэрв’ю з вядзьмаркамі” ўзрывалі тэатральную прастору, у гэтым сезоне працуе па-за межамі краіны. Увосень мы чакаем яго сумесна з Кацярынай Аверкавай пастаноўку ў РТБД, аднак пытанне, чаму надзвычай запатрабаваны творца ў сваёй краіне быццам і не патрэбны, гэта не вырашыць.

Сышоў з Цэнтра беларускай драматургіі Аляксандр Марчанка - рэжысёр, пастаноўкі якога заўсёды выклікаюць рэзананс. Без сваёй пляцоўкі працягвае круціцца Вячаслаў Іназемцаў. Тэатр “ІнЖэст” пад яго кіраўніцтвам дорыць сваім прыхільнікам прэм’еры. Аднак той жа эфектны “Генэзіс, ці Паходжанне відаў” то забаранялі супрацоўнікі супраціпажарнай службы, то яго проста немагчыма знайсці ў воль-

най сталічнай афішы.

Канец сезона ўвогуле прымушае цягнуцца за валідолам. Забраў працоўную кніжку з Маладзёжнага тэатра знакіміты акцёр, драматург, рэжысёр Дзмітрый Багаслаўскі. Спалдар Дзмітрый пракаментываў “К” гэтую сітуацыю: “Я быў не згодны з мастацкай палітыкай генеральнага дырэктара тэатра. Мне падаецца, шлях да спрашчэння рэпертуару вядзе да палцення мастацкага ўзроўню, аддаленню тэатра ад сваёй сутнасці. У сувязі з гэтым я восенню выйшаў са складу мастацкага савета тэатра і заявіў пра свой сыход. Я ўдзячны за асабістую ініцыятыву групе артыстаў, якія спачатку вусна на сходзе калектыву, а пасля і пісьмова, звярнуліся да дырэктара з просьбай разгледзець маю кандыдатуру на пасаду мастацкага кіраўніка тэатра. Глыбока ўдзячны за гэта давер! Аднак просьба большай частцы творчага калектыву не знайшла водгук у кіраўніцтва”.

Пра тое, што пакідаюць пасады галоўнага рэжысёра, абвясцілі тытулаваныя Аляксандр Янушкевіч і Ігар Казакіў. Флагманы сучаснага тэатра лялек, рэжысёры, якія маюць бясспрэчны ўплыў на мастацтва. Спалдар Янушкевіч растлумачыў аглядальніку “К” сваё рашэнне так: “На вялікі жаль, мае спадзяванні наконт магчымасцяў новага адліку ў жыцці тэатра ў новым будынку не спрадзіліся. Не хачу думаць пра сябе, што жыву ў ілюзіях, бо ўсё ж бачаў тэатры жывыя, дзе дбаюць пра заўтрашні дзень, дзе не жывуць кароткатэрміновым адрэзкам. Запрасіць моцнага рэжысёра, каб паставіў добры спектакль, а потым закрываць ім дзіры на фестывалях, яшчэ не усё. Патрэбна праца з трупай, з глядачом. Вялікая частка нашых функцыянераў наогул слаба уяўляе сабе, што такое тэатр, яго задачы, мэты, развіццё. Мае ініцыятывы “сыходзілі ў пясок”. Апошняя кропілья сталася ігнараванне дамоўленасцяў. Я не магу і не хачу адказваць за чужыя памылкі”.

Упэўнена, рэжысёры знойдуць сабе. Янушкевіч запатрабаваны ў тэатрах лялек краін-суседкаў, у Казакова ўжо ёсць як мінімум адна пацверджаная прэс-рэлізам прапанова на пастаноўку, Багаслаўскі збіраецца паставіць у новым сезоне два спектаклі і плануе пачаць чатыры пастаноўкі сваіх п’ес і іх адаптацыі. А вось іх былыя калектывы страцілі постаці, якія рабілі гэтым тэатрам імя. Ці не занадта мы раскідваемся сваімі талентамі?

К

Думкі — “базарныя”, справы — нямарныя

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 3.)

СПАКУЙЦЕ, КАЛІ ЛАСКА

Яшчэ адну сёлетнюю тэндэнцыю фестываляў можна ўмоўна назваць — курс на “карцінку”. Імкненне да відовішчасці выяўлялася і раней, але сёлета яшчэ больш візуальна прыцягальнай і пры тым ненадакладнай стала сцэнаграфія амфітэатра, больш кідкімі па афармленні — вечарыны ў Канцэртнай зале “Віцебск”. Дый упрыгожванне конкурсных выступленняў падтанцоўкамі балета “Тодэс” — з той жа серыі.

Больш сталі дбаць пра свой знешні выгляд і самі канкурсанты. Не таму, што яны такія “прасунутыя”, а таму, што большасць мае пралозсараў, якія пра гэта кляпоціцца, запрашаюць прафесійных стылістаў. Колькі часу таму гэтаму садзейнічалі і ўсталяваныя паабалал сцены вільзіяны экраны, на якіх добра відаць нават дробныя дэталі касметыкі.

Што ж да эстрадных зорак, дык расійскія артысты даўно робяць стаўку найперш на візуальнае ўспрыняцце. А нашы — часам застаюцца быццам у палоне ўяўленняў пра тое, што сапраўднае прыгажосць на той жа сцэне хаваецца выключна ўнутры, а ніяк не звонку. Асабліва заўважна гэта было на галаканцэртах — на тым жа закрыцці фестываляў, дзе Сафія Ратару выглядала нашмат маладзёжнай за многіх сваіх калег. Але ж калі знешні выгляд — па сутнасці, прыцягальная “ўпакоўка” для любога з артыстаў, дык і ставіцца да яе трэба адпаведна: не ігнараваць, не накладваць касметыку навобмацак, у манеры канца XX стагоддзя, а рабіць усё прафесійна.

ТАНЦУЮЦЬ УСЕ!

Харэаграфія як від мастацтва была на сёлетнім “Славянскім базары ў Віцебску” і “ўпакоўкай” для конкурсу, які адзначалася вышэй, і самастойнай адзінкай, прадстаўленай у самых разнастайных праектах.

Фрагмент адноўленай “Кармэн-сюіты” Валіяна Елізар’ева стаў адной з мастацкіх кульмінацый канцэрта адкрыцця (яшчэ адной вышэйшай кропкай, дарчы, было выступленне Святочнага

хору Свята-Елісавешінскага жаночага манастыра). Сольнае адзяленне “Тодэса” ўразіла не толькі майстэрствам, але і зваротам да розных стыляў і нацыянальных культур. А вось Дзяржаўны балет на лідзе Санкт-Пецярбурга з “Лебядзіным возерам” і “Папялушкай” здзіўлілі ніякава, асабліва пасля грандыёзных тэлевізійных шоу з адметнымі па характарнасці, сюжэтным паваротам і, зразумела, харэаграфіі нумарамі. Багата было харэаграфіі і ў разнастайных вільчых праектах — ад конкурсаў да інтэрактыва “Час танчыць”.

Такое пашырэнне танцавальнай стыліі было прадудледжана сувязю і як неглы лепей укладаецца ў новыя фестывальныя рэаліі. Бо тандэ — гэта відовішчасць. Рух, што стасуецца са спортам: невывадкова, з самага ранку перад правядзеннем конкурсу Dream dance fest, складзенага з некалькіх стылёва-жанравых блокаў, арганізатары прыдумалі правесці ўсеагульную зарадку. Адзін з самых запатрабаваных у моладзі трэндзай, на які працуюць і конкурсныя шоу, і гэты тэлевізійны ўсепрасвет, калі праз экран імкнучыся навучыць усё жалаючых. Працяг фальклорных традыцый: невывадкова у час фестываляў праводзіўся Адкрыты турнір нацыянальных танцаў. Нарэшце, гэта яшчэ адзін добра раскручаны брэнд самаго Віцебска, дзе з канца 1980-х, яшчэ да нараджэння “Славянскага базару...”, пачаў праводзіцца Міжнародны фестываль сучаснай харэаграфіі (ІФМС), сёння вядомы ва ўсім свеце.

Што ж да эстрадных зорак, дык расійскія артысты даўно робяць стаўку найперш на візуальнае ўспрыняцце. А нашы — часам застаюцца быццам у палоне ўяўленняў пра тое, што сапраўднае прыгажосць на той жа сцэне хаваецца выключна ўнутры, а ніяк не звонку. Асабліва заўважна гэта было на галаканцэртах — на тым жа закрыцці фестываляў, дзе Сафія Ратару выглядала нашмат маладзёжнай за многіх сваіх калег. Але ж калі знешні выгляд — па сутнасці, прыцягальная “ўпакоўка” для любога з артыстаў, дык і ставіцца да яе трэба адпаведна: не ігнараваць, не накладваць касметыку навобмацак, у манеры канца XX стагоддзя, а рабіць усё прафесійна.

ВУЛІЦА “РУЛІЦЬ”

Фэст вулічнага мастацтва “На самі вятрах” адзначаў свой першы юбілей: праходзіў у пяты раз. За гэты час стала асабліва відавочна, наколькі ён паўплываў на само аблічча “Славянскага базару ў Віцебску”. І прыцягнуў у горад шматлікіх турыстаў. Некаторыя прыязджаюць проста на выхадны, нават на адзін дзень: паблукваць па цэнтры, паглядзець чаралу вільчых імпрэз, прыдбаць штосьці ў Горалдзе майстроў, у шматлікіх палатках прадпрыемстваў і прадпрымальнікаў, зрабіць безліч фотак і вытаскі іх у сацсеткі. А гэта ўплывае на развіццё гаральскай інфраструкту-

ры. Невывадкова сёлета, як ніколі, павялічылася фестывальная фотазона: гаральскія ўлады зрабілі некалькі адметных скульптур, лавачак, ліхтароў у выглядзе музычных інструментаў. Да раіля, зробленага з кветак і ўсталяванага ля амфітэатра, увогуле выстройваліся чэргі па сто і больш чалавек.

Сёлета вуліца яшчэ больш звязала творчасць з вытворчасцю. Па дарозе ад вакзала да цэнтра, дзе і раней ішоў гандаль, раскінуўся кірмаш “Славянскі калейдаскоп”: усе палаткі былі расфарбаваны цаглянымі, імгуночы хаткі. На плошчы Перамогі, якая сёлета віравала не адно ў Дзень моладзі, а цягам усяго фестываля, прайшоў Дзень маладзёжнага брэнда, дзе ў святэчнай атмасферы і з мастацкімі выступленнямі-прэзентацыямі адзначылі прадпрыемства, чыя прадукцыя карыстаецца, паводле сацыяльных апытанняў, найбольшым попытам у моладзі. Чым не дадатковая рэклама? Так і трэба раскручваць лепшых айчынных вытворцаў.

Надвор’е вулічным імпрэзам спрыяла, як ніколі. Таму ўсё ішло без аніякіх збоў, паводле раскладу. У “Лялечным квартале” пасля кожнага спектакля “прыручалі Цмока”, які танчыў разам з дзецьмі. На Пушкінскай плошчы ў адзін з позніх вечароў разарнулі сярэднявечны вогненны спектакль “Казка пра цмока” — беларускамоўны, багата аздоблены старадаўняй музыкай, спевамі, танцамі ды іншымі нацыянальнымі элементамі. А вось на плошчы Перамогі з яе размаітай праграмай не ўсё падалося слухным. Выстава аўтамабіляў і байкаў? Цудоўна. Няблага было б яшчэ і веласіпеды дадаваць, бо месца на ўсіх хопіць. А чэмпіянат па аўтагуку — не ведаю, наколькі гэта неабодна. Затое акцыя “1000 пацалункаў” ператварыла Пушкінскі мост у Падцалункавы. І як не глы лепей упісалася ў добра-зачліваць, сардэчнасць фестывальнай атмасферы. Дый самі вулічныя мерапрыемствы, у рэшце рэшт, гэта адно з лепшых увасабленняў на практыцы ідэі яднання народаў і культур, прычым ужо не толькі славянскіх, але і ўсяго свету. Ідэі, якая стала самай галоўнай фестывальнай “фішкай”.

К

Ацэнка любой з'явы заўжды суб'ектыўная. Але ёсць непахіснае правіла: ацэньваць трэба па крытэрыях, распрацаваных самімі аўтарамі, арганізатарамі, удзельнікамі дзеі. Таму кожны "Славянскі базар у Віцебску" мы традыцыйна завяршаем фінальным інтэрв'ю з дырэктарам фестывалю. Калісьці такія размовы праходзілі з заслужаным дзеячам культуры Беларусі Радзівонам Басам, які, на жаль, цяжка захварэў і амаль два гады таму пайшоў ад нас назаўсёды. Потым вынікі падводзіў Аляксандр Сідарэнка. Нарэшце, свой першы ў якасці дырэктара "Славянскі базар" завяршыў Глеб ЛАПІЦКІ.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Фестывальныя сёння і заўтра

— Глеб Аляксандравіч, ці ўсё з задуманага сёлета на "Славянскім базары ў Віцебску", на ваш погляд, атрымалася? Магчыма, штосьці аказалася больш праблематычным, чым уяўлялася напачатку?

— У глабальным сэнсе — атрымалася ўсё, што планавалася. Ёсць, вядома, над чым працаваць. І чым больш высока мы зробім, чым больш пазнаёмімся з водгукамі і, у тым ліку, крытычнымі матэрыяламі, тым будзе карыснай. Бо мы і самі аналізуем тое, што зроблена, і звяртаем увагу на аналітыку прафесіяналаў у гэтай сферы. Недахопы, зразумела, ёсць, і кожны арганізатар звычайна бачыць іх лепей, чым хтосьці збоку. Але ў пэўным сэнсе гэта нават добра. Бо калі іх не было б, мы спачувалі б на лаўрах ды радаваліся сваёй "геніяльнасці". А любы праект патрабуе свайго далейшага развіцця, і разуменне сваіх прагнікаў, імкненне да чагосьці лепшага спараджае творчасць, жаданне зрабіць больш і лепш.

— У вас за плячыма і эстрадныя конкурсы, дзе вас неаднойчы адзначалі, і фестывалі, праца салістам Віцебскай філармоніі, шматлікія канцэрты, уключаючы сольнік у зале "Віцебск". Вам дапамагае ваша спецыянальнае мінулае?

— Па меншай меры, не перашкаджае. Хаця, не — часцінка перашкаджае. Бо я ўсё прымерваю на сябе, імкнуся ўявіць, што і як я рабіў бы на месцы артыстаў, калі б кудысьці прыхаў. І як бы мне самому ў якасці артыста хацелася зрабіць тое ці іншае, каб было лепей. Калі ўсё гэта праецыруецца на арганізатарскія моманты, дык гэта дапамагае. А калі на ўласна творчыя — не заўсёды. Бо ў кожнага свая мастацкая індывідуальнасць. Але я ўсё больш скіроўваюся на арганізатарскую дзейнасць, таму творчае мінулае, у большасці, дапамагае.

— Надта сільна вы пра сябе гаворыце. Бо запрашэнне менавіта таго, а не якога-небудзь іншага артыста звязана не столькі з ўласна арганізатарскай дзейнасцю, колькі з мастацкімі густамі і ўяўленнямі. Сёлета, да прыкладу, вы далучылі да канкурсантаў балет "Толдэ".

— Гэта было не мая ідэя, а ўсёй дырэкцыі. Канешне, кіраўнік павінен генерываць ідэі, але калі не будзе тых, хто іх увасобіць, дык нічога не атрымаецца.

— Акрамя далучэння "Толдэ", у дарослым конкурсе знік паўфінал. Таму што ўдзельнікаў стала меней?

— Не, мы адразу вырашылі адмовіцца ад паўфіналу, але больш строга праводзіць сам албор удзельнікаў. Развіццё фестывалю — не ў наяўнасці паўфіналу і далейшым адсее канкурсантаў, а ў іх узроўні. Сёлета вельмі добра прайшлі папярэднія алборы сярод еўрапейскіх краін, у Казахстане, упершыню — у Вялікабрытаніі. Надалей плануем пашырэнне фармату еўрапейскага албору: хочам залезнічаць у ім усю краіну Еўрасаюза і праводзіць яго ў Рызе (мы ўжо сустракаліся з мэрыяй горада, дзе нас падтрымалі), рабіць паўнаартасны албор у Кітаі. Мы стараемся самі ездзіць на такія алборы, у нас ёсць і міжнародны аддзел, і аддзел па сувязях з грамадствам, але, вядома, на Кубу ці ў Аргенціну не паедзеш. Таму ў нас ёсць шэраг дамоў з тымі, хто праводзіць такія алборы. Там прапісана, колькі камер павінны здымаць прэзідэнтаў, колькі павінна выйсці сюжэтаў, колькі гледачоў павінна быць у зале, колькі канкурсантаў у кожнай намінацыі і гэтак далей. Некаторыя консулююцца з намі — і па выбары песень, і па іншых пытаннях. Той жа Георгій Путкарадзе з Грузіі, калі шукаў беларускамоўную песню, звяртаўся найперш да нас. Праўда, я раіў яму іншую...

— Якую, калі не сакрэт?

— Я не называў канкрэтную, а прапанаваў паслухаць "J.Moré": тэмбр грузінскага выканаўцы чымсьці нагадаў мне голас Уладзіміра Путача. Потым яны з менеджарам патэлефанавалі: абралі гурт Nizkiz, песню "Небяспечна". Крута!

— Сёлета ў Віцебску з'явіўся яшчэ адзін "фестываль у фестывалі" — свята харавой музыкі "Славянскі дабравест".

— Ён атрымаўся не такім маштабным, як мы яго задумалі: сабраліся пяць беларускіх калектываў. Але вельмі важна, каб на "Славянскім базары" было прадстаўлена як мага больш розных відаў мастацтва, каб мы скіроўвалі фестываль, у тым

ліку, і ў духоўнае рочышча. Бо мы павінны выхоўваць людзей на лепшай класічнай, духоўнай культуры. Усё астатняе да яго і так далася — само сабой.

— Харавая музыка — гэта цудоўна. Але калі будзе прадстаўлена толькі праваслаўная канфесія, ці не перашкодзіць гэта самай ідэі аднання народаў, што пазівяняецца на гэтым фестывалі? Бо сюды збіраюцца прадстаўнікі розных веравызнанняў, дый сярод уласна славян ёсць тых ж каталікі.

— Мы думалі пра гэта. Але сёлета праект быў пілотным, на яго падрыхтоўку заставалася літараль-

Гэта ж малакультурнае відовішча!" адзін з удзельнікаў спектакля адказаў: "Вы думаеце, двое народных і двое заслужаных артыстаў будуць вам на сцэне гнаць туфту?". Тут таксама можна задумацца. Бо сёлета антрэпрыза была папраўдзе высакакласнай. Так, мы імкнёмся запрашаць рэпертуарныя тэатры, але ў іх адразу пачынаюцца пытанні наконт транспарту, іншых праблем. Так што на сёння адзначна магу сказаць толькі адно: "Тэатральныя сустрэчы" на "Славянскім базары ў Віцебску" захаваюцца абавязкова — гэта добрая фішка, якая прыцягвае гледачоў.

Глобальныя змены рабіць на "Славянскім базары" нельга, бо можна страціць асабліваю, незвычайную аўру гэтага фестывалю, якой ён славіцца.

на тры-чатыры месяцы. Мы будзем яго развіваць. Паглядзім, як ён сябе зарэкамэндаваў, якія на яго водгукі, і прыем рашэнне, дзе праводзіць наступным разам. Магчыма, ён увядзе не будзе прывязаны непасрэдна да царквы, зменіць пляцоўку. Гэта можа быць харавая музыка ва ўсёй палітры сваіх жанраў, але відавочна, што такі складнік толькі ўзбагаціць фестываль.

— Як будзе развівацца "Тэатральныя сустрэчы"?

— Вядома, усё завязана на эканамічнай эфектыўнасці. Мы не ставім перад сабой задачу абавязковай камерычнай выгады, але павінна быць акупнасць усіх праектаў. Калі вы звярнулі ўвагу на сёлетаў праграму, дык не маглі не адзначыць, што мы максімальна намагаліся адсціць ад антрэпрызы. Але ж антрэпрызы таксама могуць быць рознымі! Узгадайце сёлетаў прэс-канферэнцыю з артыстамі спектакля "Кадрэлья". На пытанне журналістаў: "Ці не сорамна вам прыводзіць антрэпрызу?

— Тым больш, што кіно з гэтага фестывалю сышло. Часова ці назаўжды? Бо Дні карэйскага кіно, якія сёлета ўжо ў трэці раз праводзіліся ў час "Славянскага базару ў Віцебску" пры падтрымцы Амбулсдзі Рэспублікі Карэя ў Беларусі, усё ж знаходзяцца па заафішнай праграмай форуму.

— У кіно ўсё вельмі складана па аўтарскіх правах, па пракатнай дзейнасці. Сёлета мы думалі зрабіць нейкую акцыю з "Беларусфілмам", ды штосьці не склалася ў нас арганізатарска: нашы прапановы не знайшлі падтрымкі. А везці проста абы-што, зразумела, не хочацца. Увогуле, думаю, ад кіно мы адмовімся. Бо кінаафіша ў Віцебску настолькі перапоўнена цягам усгао году, што накружвае яе яшчэ і ў час гэтага маштабнага фестывалю, дзе на некалькіх пляцоўках адначасова лядацца цікавыя імпрэзы, магчыма, не мае сэнсу. Але калі везці штосьці глабальна крутое, дык можна і падумаць. Да прыкладу, гэта могуць быць нейкія орен-аіг, асабліва прыцягальныя для моладзі. Мы вельмі

хочам, каб у нас з'явіўся кінатэатр пад адкрытым небам — на "Славянскім базары ў Віцебску".

— У Мінску ўжо некалькі гадоў загар намагаюцца праекту "Сіне-маскоп" і Асацыяцыі маладых беларускіх кампазітараў пры Саюзе музычных дзеячаў ладзіцца орен-аіг фестываль нямога кіно і сучаснай музыкі: да стужак пачатку XX стагоддзя маладыя музыканты складаюць музыку і выконваюць яе жывою ў час дэманстрацыі фільма.

— Так, гэты праект атрымаў добры розгалас, праходзіў таксама ў абласных цэнтрах і замежжы — добра было б працягнуць штосьці падобнае і на нашым фестывалі.

— Разам з тым, канцэрты ў Амфітэатры (пад напалову адкрытым небам, бо там ёсць дах, ды няма сцен) сёлета стала менш. А вось у закрытай прасторы — у той жа Канцэртнай зале "Віцебск" — паболела. Складанасці з запавеннем "стадыённых пляцовак"?

— Запаўняць Летні амфітэатр зусім няцяжка. Але навошта праводзіць там тры канцэрты, што патрабуюць больш цёплай атмасферы? Канцэрты, якія ўжо паводле сваёй стылістыкі, абраных жанраў не судзіліся са "стадыёнам", мы паставілі ў Канцэртную залу "Віцебск". І як шыкоўна яны там прайшлі!

— Больш стала разнастайных выстаў. Гэта таксама свядома ўстанова ці збы абставіны?

— Задача была — залезнічаць пад выставы ўсе магчымыя прасторы: прэс-цэнтр, абодва фале залы "Віцебск", "Духаўскі круглік", мастацкі і краязнаўчы музеі. Выставы ў спалучэнні з іншымі фестывальнымі імпрэзамі ствараюць неабходную атмасферу.

— Ці чакаць на "Славянскім базары ў Віцебску" нейкіх глабальных пераменаў? Магчыма, не адразу, але ў будучыню.

— Глобальныя змены рабіць на "Славянскім базары" нельга, бо можна страціць асабліваю, незвычайную аўру гэтага фестывалю, якой ён славіцца. Але ўвесь час будзе з'яўляцца новыя праекты, ён будзе развівацца.

— А як будзе развівацца сам фестывальны рух? На сёлета "Славянскім базары" адбылася шостае па ліку Міжнародная канферэнцыя арганізатараў фестывалю "Фестывальны рух. Традыцыі і інвацыі". Можнае агучыць вынікі гэтага закрытага пасяджэння?

— Мы вельмі плённа працавалі цягам трох гаўдзі, абмеркавалі шмат пытанняў. І вырашылі, што на тэрыторыі Беларусі будзе рэгістравацца новая грамадская некамерцыйная арганізацыя, якая стане штаб-кватэрай усіх міжнародных фестывалю. Яна не будзе падобная ні да FIDOF — Міжнароднай федэрацыі фестывальных арганізацый, ні да WAF — Сусветнай асацыяцыі фестывалю, да якіх "Славянскі базар у Віцебску" належыць раней. Пакуль што яе працоўная назва — Міжнародны цэнтр фестывалю і конкурсаў. Бюджэт будзе фарміравацца за кошт узносаў. Павінна атрымацца штосьці накіпалт грандыёзнага прэзiosaрскага цэнтра — міжнароднага і транскантынентальнага, які пачне займацца прадакцыяй, трандыраваннем удзельнікаў, рэкламай: адзіны рэкламны пакет будзе распаўсюджвацца на мноства краін. Ідэй шмат, мы адкрыты для любых прапаноў.

Раман КОЗЫРАЎ: “Юбілей “Песняроў” як юбілей беларускай культуры”

Гэтай размовай мы за-
вяршаем цыкл інтэрв’ю
з музыкантамі ансамбля
“Песняры”, які пачалі ў
студзені. Праўда, у верас-
ні вас чакае яшчэ адна
сустрэча — сустрэча-сюр-
прыз, нават містычная.
Сёння ж суразмоўцам “К”
стаў цяперашні лідар ка-
лектыву Раман КОЗЫРАЎ.

Алег КЛІМАЎ / Фота аўтара

АХ, ФЕСТИВАЛЬ, ДЗІЎНЫ СВЕТ

— Раман Аляксандравіч, якія з
мерапрыемстваў, запланаваных да
50-годдзя “Песняроў”, ўжо пра-
йшлі, і што яшчэ плануеце?

— Я лічу, што юбілей “Песня-
роў” — гэта юбілей беларускай
культуры наогул, таму, у прыват-
насці, канцэрты, прысвечаныя
ансамблю, і ідуць па ўсёй Белару-
сі. Ну а колькі творчасць калек-
тыву ўжо даўно належыць не то-
лькі нашай радзіме, то канцэрты,
звязаныя з круглай датай, пра-
йшлі і будуць праходзіць яшчэ і
за мяжой — у Расіі, Прыбалтыцы.
На пачатку года наш ансамбль
даў некалькі невялікіх канцэртаў
у Маскве і Санкт-Пецярбургу, 29
чэрвеня мы прадставілі вялікую,
на дзве з паловай галзіны пра-
граму ў легендарнай юрмальскай
зале “Дзіттары”, а на наступны
дзень выступілі ў Таліне. Яшчэ з
ужо мінулых буйных мерапры-
емстваў трэба адзначыць, выдма
ж, гала-канцэрт на “Славянскім
базары ў Віцебску”, які прайшоў
12 ліпеня ў рамках Дня Саюзнай
дзяржавы.

З верасня, першы дзень якога
і прынята лічыць за кропку ад-
ліку гісторыі “Песняроў”, маш-
табныя і лакальныя акцыі пра-
цягнуцца. Галоўнай жа падзеяй
стане канцэрт 12 кастрычніка
ў Палацы Рэспублікі ансам-
бля “Песняры” і Прэзідэнцкага
аркестра Рэспублікі Беларусь.
Возьмуць у ім удзел і запро-
шаныя артысты. І праект гэты
мы пазней хачелі б выпусціць
на аўдыёносьбіце. 20 лістапа-
да ў Белдзяржфілармоніі тва-
ры “Песняроў” выканае Пётр
Елфімаў — у суправаджэнні
Нацыянальнага акадэмічнага
народага аркестра Рэспублікі
Беларусь імя Іосіфа Жыновіча.
У студзені наступнага года про-
йдзе вялікі канцэрт ансамбля ў
Санкт-Пецярбургу, вялікая пе-
рамова на правядзенне такога ж
па маштабе выступіць у Маскве. Да
канца гэтага года павінны выйсці
кнігі і тэлепраекты аб калектыве.
У Беларускім дзяржаўным уні-
версітэце культуры і мастацтваў
плануецца сустрэча музыкантаў
ансамбля са студэнтамі.

— Думкі аб віцебскім канцэ-
рце дастаткова палярныя...

— Для нас было гонарам, што
50-годдзе “Песняроў” адзначылі
менавіта ў праграме святкаван-
ня на фестывалі Дня Саюзнай

дзяржавы. Напэўна, у нейкі іншы
дзень можна было б правесці чыста
юбілейны вечар ансамбля — яго
солны выступ або з удзелам у ім
яшчэ і іншых беларускіх артыс-
таў. Але мне былі зразумельныя і
довады арганізатараў фестыва-
ла, што, як я ўжо сказаў вышэй,
творчасць “Песняроў” належыць
не толькі Беларусі. Распрацоўкай
канцэпцыі мерапрыемства — па-
казаць дружбу народаў дзвюх кра-
ін скрозь прызму “Песняроў”,
правёўшы для гледачоў экскурсію
па віртуальным музеі ансамбля,
— займалася расійская рэжысёрска-
пастанавачная група. Дзесці з
паўгода мы абмяркоўвалі з ёй, як
можа выглядаць шоу, хто мог бы
выступіць, прапаноўвалі канды-
датуры выканаўцаў. І, нягледзя-
чы на асобныя “вухакі”, у цэлым
мне мерапрыемства спадабалася.

— На канцэрыце павінны былі вы-
ступіць Уладзіслаў Місевіч і Вале-
ры Дайнэка...

— ...і Ігар Пеня. Перамовы аб
іх удзеле, быццам бы, скончы-
ліся паспяхова. Але потым у нас
адбылася яшчэ адна тэлефонная
размова з Місевічам, які сказаў,
што альбо “Беларускія песняры”
выйдучы на сцэну ўсё ж сваім по-
ўным складам і нікога акрамя гэ-
тага ансамбля падчас яго нумара
на ёй не будзе, альбо яны ўтрох
адключыць сваю згод. Высунуў
ён і яшчэ адну ўмову. Ні першае,
ні другое мы не прынялі, таму,
на жаль, больш нікога са старой
гвардыі, акрамя Барткевіча і Ка-
шапарова, у канцэрыце не было. На
мой погляд, з боку Місевіча бы-
ло б карэктней проста адмовіцца
ад удзелу ў мерапрыемстве, чым
прымусяць нас адмовіць ім.

Эскін, калі ў ансамблі працавалі
людзі найвышэйшага класа, была
магутная духавая група, два кла-
вішнікі. “Песняры” тады стваралі
рэальна крутую музыку! Гэта былі
залатыя гады менавіта для музы-
кантаў-інструменталістаў. Чым да
таго “бралі” “Песняры”? Перш за
ўсё, сваім шматгалосцем, а калі ў
склад уліліся “кансерваторскія”,
якія падцягнулі інструменталь-
ную базу, калектыў загучаў абсо-
лютна фірмова.

— Не фантазіравалі, як напіса-
ныя ў ансамблі за апошнія 15 гадоў
песні маглі б выглядаць у выкананні
тых “Песняроў”?

— Хм, цікава, як бы загучалі,
напрыклад, песні з нашага край-
няга альбома “Працяг!” Звы-
чайна тое, што мы робім сёння,
прапускаем праз творчасць “му-
лявінскіх” “Песняроў”, а вы мне
прапануеце наадварот зрабіць...
Не возьмуся нешта такое напры-
дуляць.

— “Песняры” пачыналіся
шмат у чым з апрацовак народ-
ных песень, потым у рэпертуары
ансамбля стала павялічвацца ко-
лькасць эстрадных твораў, затым
пайшлі вялікія формы. Фольк і па-
пулярная музыка, інструменталь-
на насычаныя кампазіцыі і рок-гу-
чанне, модная электроніка — усё
гэта былі тыя “Песняры”. Якія
яны зараз?

**У сённяшніх “Песнярах”
працуюць людзі, музычныя
прыхільнасці якіх могуць быць
дыяметральна процілеглыя, і гэты вась
мікс знаходзіць сваё адлюстраванне
ў цяперашніх нашых песнях.**

— У канцэрыце, аб якім мы гаво-
рым, удзельнічаў этна-гурт “Тро-
іца”. Ведаю, што вы не роўна дыха-
еце да яго музыкі. Ці не дамовіліся з
ідэолагам гэтага калектыву — Іва-
нам Кірчуком — пра якія-небудзь
сумесныя праекты?

— Калі пра музыку “Песняроў”
можна казаць як пра поп-фольк, то
“Троіца” можа быць і чыста фоль-
кавым гуртам, і граць чыстую этні-
ку, аўтэнтыку. Для мяне гэты ка-
лектыў заўсёды быў вельмі крутым,
паважаным. Дарэчы, на канцэрт
ён трапіў менавіта з маёй падачы.
Крайні альбом “Троіцы” — “Цар-
агонь” — гэта сцэльны кайф! На
фестывалі мы проста пагутарылі
з музыкантамі гэтага гурта, а ўжо
аб якіх-небудзь канкрэтных кро-
ках і супрацоўніцтве размова, спа-
дзяюся, адбудзецца вельмі хутка.
Напрыклад, мне б хацелася, каб
“Песняры” па-свойму пераспявалі
некаторыя песні “Троіцы”.

3 МИНУЛАГА Ў ЦЯПЕРАШНІ

— У якіх з мінулых гадоў вам ха-
целася б апынуцца — у якасці музы-
канта “Песняроў”?

— У той час, калі ў ім працавалі
Уладзімір Ткачэнка, Барыс Бяр-
ніштэйн, Ігар Палівода, Аркадзь

— Я растлумачу. Праца на сцэ-
не ўяўляе перадачу эмоцый у залу.
Артыст павінен дамагацца таго,
каб людзі верылі яму, у нашым
выпадку таму, пра што мы спява-
ем, як граем. Гэта павінна быць
наша гісторыя, перажытая нам
самімі. Артыст павінен адкрываць
сваю сапраўдную душу, аддаваць
публіцы часцінку свайго сэрца.
Мне здаецца, у нас гэта атрымлі-
ваецца.

— Для кагосці і творчасць Во-
лгі Бузавай вельмі шчырая...

— Людзі ёй вераць! Не могуць
быць дурнямі тысячы людзей,
якім нешта ў гэтым персанажы
падабаецца.

— Як сказаў бы Кузнечык з фі-
льма “У бой ідуць адны “старыя”:
“Але вась некаторая эстэтычная
недаразвітасць”...

— Не-не-не! Я так да людзей
не стаўлюся! Бузава дастаўляе ім
радасць сваім м... мастацтвам? Да-
стаўляе. Ну і ўсё. З астатнім хай
разбіраюцца спецыялісты.

У СЯМІ НЕ БЕЗ “ПЕСНЯРОЎ”

— Вы дырэктар, мастакі кі-
раўнік, адміністратар сеткавых
рэсурсаў, клавішнік, вакаліст,
аранжыроўшчык, аўтар песень
“Песняроў”...

— Вельмі цяжка было не-
сці ўвесь гэты груз, але мне па-
йшло на сустрэчу і не так даўно для
ансамбля вылучылі яшчэ адну
штатную адзінку. Чалавеку гэтаму
я і перадаў частку адміністрацый-
ных функцый. А то мне ўжо пе-
расталі сніцца песні (раней я мог
ўстаць і рэальна нешта запісаць), а
сняцца ўсе асобы калег і “вытвор-
чая” руціна.

— Нейкі рысы Уладзіміра Му-
лявіна ў сабе знаходзіце?

— Напэўна, нас радніць то-
лькі тое, што і ён прайшоў шлях
ад звычайнага музыканта да без-
умоўнага лідара вялікага калек-
тыву, і я, прайшоўшы ў ансамбль
нікому невідомым музыкантам,
стаў сёння ў калектыве тым, хто
я ёсць. У мяне няма мэты стаць
героем свайго часу, легендай, я
проста хачу зрабіць нешта даклад-
на значнае ў рамках “Песняроў”.
Мы ўжо шмат зрабілі, захавалі і
развівалі спадчыну Мулявіна, але
хоцаша ажыццявіць і зусім ужо
нешта такое, пасля чаго нядобра-
зыхціліцы назавуць перастануць
у нас асуджальна тыкаць пальцамі.
Патэнцыял для гэтага ёсць, я
ўпэўнены — у ансамблі на сёння
сабраны вельмі творчыя і амбі-
цыйныя людзі. Ёсць у ім і тыя, хто,
сышоўшы з яго, вярнуліся, як, на-
прыклад, вельмі таленавіты музы-
кант Алег Жалезняковіч.

— “Песняры” для Рамана Козы-
рава...

— Гэта ўсё... Усё мае жыццё
прысвечана ім. Магчыма, гэта
няправільна — вась там цалкам
аддавацца сваёй працы, часам
на школу сям’і. Але “Песня-
ры” — гэта яшчэ адзін член яе. І
таксама вельмі і вельмі, бяскон-
ца любімы!

Національні академічні театри імя Янкі Купалы неўзабаве справіць сваё 100-годдзе. Рыхтавацца да юбілею калектыв пачаў ужо цяпер. І пад заслону 99-га сезона выпусціў "перадпрэм'еру" новага праекта — "Музычныя вечары ў Купалаўскім".

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Руслана АНАНЬЕВА

Канцэрт для фота з аркестрам

Ф ае другога паверх, паэтычна названае Камінная зала, было аддзелена аркестру тэатра на чале з вядомым кампазітарам Уладзімірам Кур'янам. Паслухаў інструменталістаў і творы іх кіраўніка, які загадваў музычнай часткай тэатра, сабраўся сапраўды бамонд. Інтэр'ер у стылі пазамінулага стагоддзя, вольна расставленыя крэслы ды канапы, сяброўская атмасфера вечарыны — усё нагадала музычны салон мінуўшчыны. У якасці гасціннага гаспадары выступілі выданца прызначаны на гэту пасаду генеральны дырэктар тэатра Гена Дашушка. Вёў канцэрт сам кампазітар, што яшчэ больш надавала імпрэзе рысы высокай салоннасці.

Сцэна — Камінная зала.

Дзе першыя кампазіцыі не былі непасрэдна звязанымі з музыкай да спектакляў, але ў кожнай з іх аказалася свая гісторыя, годная тэатральнага ўвасаблення. Фарэзіяныны шкыт "Жартоўны тыдзень", кожная частка якога мае вершаваны эпіграф самага кампазітара, быў напісаны яшчэ ў студэнцкія гады, прычым на першым курсе, адразу прыягнутым увагу да маладога аўтара. А некаторы час таму Уладзімір Кур'ян зрабіў пералажэнне для брас-квінтэта і ўдарных. Таму крацініца Жанна Карпенка, якой часцей даводзіцца выконваць немудрагелістыя акампанементы, тут павінна была б "выступаць у ролі" дзювох троб, валторны, трамбона і тубы, а таксама разнастайных ударных інструментаў. Таму яна абрала куды больш выгравіраваную і брэс-прыйрэнную ролю — прыгожай жанчыны.

З гэсай для кантрабаса аса "Трыумфальнае Агасі і нетрыумфальнае Різіста", напісаная паводле лірычнай лініі "Трыумфальны аркі" Рэмарка, увогуле здарлася неспадзяванна. Выкананне аказалася пад папрызай зрыну; кантрабас з'яўляўся на замехны фестывалю. Кім яго замяніць? Далей палезі развівалася, бы ў тэатральнай меладраме пера маладое дараванне, якому раптам выпадае шанец: сітуацыю выратаваў студэнт Акадэміі музыкі Уладзіслаў Сенажскі. Ды не проста выратаваў! Музыкант абсалютна дакладна, без аніякіх рамантычных перабоўшванняў іч постмадэрнісціч перайнач-

находлівасць, пачуццё гумару, майстэрства кампазітара і музыканта. Да прыкладу, у п'есе "Купалаўскія віртуозы", што рыхтавалася да аднаго з капуснікаў і выконвалася ў парыхах XVIII стагоддзя, скрыпачы вадзілі не смыкам па скрыпцы, а наадварот — скрыпкай па смыку.

На біс прагучаў знакаміты Паланез Агіскага — з жартоўнай прэамбулай, што гэтым творам музыканты развіваюцца не з радзімай, а са слухачамі. Праўда, развітанне завянулася. Удзяч-

Мяжа — на даляглядзе

Анатоль Концуб. "Дом".

У мінскім Палацы мастацтва адкрылася персанальная выстава бабруйскага мастака Анатолія Концуба. Яна прымеркавана да 70-гадовага юбілею творцы. У экспазіцыі прадстаўлены жывапіс і кераміка.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ Фота аўтара

Выстава найперш прайшла ў Бабруйску і мела назву "Скрозь час". І, наколькі я ведаю аўтара і ягоныя творы, яна насамрэ адлюстроўвае сутнасць творчасці Анатолія Концуба. Для яго Час не падзелены на сегменты, злітаваны паслядоўнасцю. Мінулае, сучаснасць і будучыня ва ўзбурэнні мастака існуюць адначасова і ў той прасторы, якую для іх акраіліся наша свядомасць. Так бы мовіць, тут і зараз. Таму на карцінах Концуба Марыя і Язэп з новорожденным Ісусам бегуць ад Ірады ў Егіпет па нашых слячках, на тле тыповага паляскага краівады пакуліва развяхае пра Бябі Дзягнен, тут жа пасвіцца кентаўры і алізаўтары, а ў наўтобіце на вуліцах нашых гарадоў і мостэчкаў можна сустрэць анёлаў і ангільных багоў. Для характэрнасткі творчасці Концуба можна было б скарэставаць радкі Максіміліана Валашчына: "Весь трепет жизни всех веков и рас живет в тебе всегда, теперь, сейчас", калі б не было ў гэтым выслоўі ўнёскісы і пабудова — чаго спадар Анатоль як мастак не напта шараў. Ягонай натурой больш адпавядае незлапаўная іронія і прывапанная філасафічнасць.

Анатоль Концуб. "Скрозь час".

Ягоная кераміка мае тую ж кансітывуальную аснову, што і жывапіс, але яна больш абстраганая і бліжэйшая да знакавысці. Тут зыходна адсутнічае апаўдальнасць, а значыць аўтар можа засяродзіцца на фармальным чыніку твора. Зрышты, робяць прасця прыкладую реч, што ў Анатолія Концуба, дарчы, ідуоўна атрымаўшыся. Кераміка — першая спецыяльнасць спадары Анатолія. У Беларускім тэатральна-мастацкім ён вучыўся на аддзяленні керамікі і шкла. Па заканчэнні вучобы па рэзмеркаванні трапіў у Бабруйск (сам родам з Берасцейшчыны). Зыходна меркаваў, што налятоў тун не зтрымаешца, але жыццё, як кажуць, вызначыла інакш. Догіт час Анатоль Концуб выкладваў у мясцовай прафесійна-тэхнічнай вучальні і які твора быў засяроджаны менавіта на кераміцы. А

Экспазіцыя выставы.

Два тыдні ў сталічным Палацы мастацтва працавала выстава памяці Віктара Сташчанюка (1933 — 2007). На ёй былі прадстаўлены ўзоры творчасці самога мастака, а таксама — работы ягоных сяброў і паслядоўнікаў, створаныя на пленэрах, што ладзіліся ў гонар творцы.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ Фота прадстаўлены Рэспубліканскай мастацкай галерэяй

М аладзі гады мастака прайшлі ў Наваградку. Тут ён скончыў ганцлэвы тэхнікум і атрымаў прафесію, якая, звалася ён, гарантывала жыццёвую стабільнасць і сям'і-такі дабрабыт. Але вабіла Віктара інаша. Сутнасцю ягонай натурой была творчасць. Таму і паступіў ён у Тэатральна-мастацкі інстытут, які скончыў у 1970 годзе. Вучыўся на кераміста, а яго дыпломнай работай была аздаба аднаго з драматычных будынкаў Наваградка. Да гэтых свайго горада ён не аднойчы звяртаўся і потым. Невыпадкова тое, што ягоная першая персанальная выстава адбылася менавіта ў Наваградку.

Адна з асаблівасцей творчай працы ў тым, што часта па жыцці атрымаўшыся рабыць не тое, што ў дыпломнае запісана. Восі і Віктар Сташчанюк, кераміст павольна адлучыўся творца сверадзіўся найперш як графік. Яму было дастапабо прывапанне з формай і фактурамі, што з'яўляўся зместам керамікі, а з гістарычнай кантэкстаў, з матэрыяльнай культуры беларускага Сарданаўчыча, рэканструяваў спрчанне аблічча беларускіх гарадоў. Менавіта графіка, як мастацтва аператывнае,

Vector з мінуўшчыны ў будучыню

Сваё разуменне адзіства мінуўшчыны і будучыні, вялікая шляху, які прайшлі нашы продкі, і яго ўплыў на перспектывы сучаснага творчага працоў у перасойнай выставе Vector прадставілі больш за 20 мастакоў, сярод якіх студэнты, выпускнікі і выкладчыкі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Вандроўка творчага праекта па краіне пачалася ў кастрычніку 2018 года ў Міры і скончыцца праз тры месяцы ў Пінску — сёлетняй культурнай сталіцы Беларусі.

І пры перасойнай выставе, прысвечанай жывапісу і гісторыі, унікла ў сцянах Інстытута гісторыі НАН Беларусі, дзе малалыя студэнты-мастацтвазнаўцы Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў праходзілі практыку. Малалыя куратары адрэагавалі на экспазіцыі "Развіццё археалагічнай навукі ў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі", куды ўваходзілі археалагічныя знаходкі і шэдэўры старажытнага мастацтва, што

Фрагмент экспазіцыі.

Краівады як партрэты блізкіх людзей

мабільнае, гэтакім найбольш чынам пасце. Віктар Сташчанюк мы абавязаны перакананымі гістарычнымі рэканструяваць Наваградка, Вільні, Польшка... Сёння бадай ніводная кніга па гісторыі нашай сталіцы не абыходзіцца без ягоных малюнкаў, дзе спалучаны гістарычная дакладнасць, мастацкая выразнасць і пачуццёвасць. Так, менавіта пачуццёвасць, бо гістарычныя краівады ён рабіў,

як партрэты блізкіх яму людзей. Ілюстравалі Віктар і кнігі, зноў так гэты часткай гісторыі нашых гарадоў і мастацтва, а таксама — гісторыя публіцы нашай дзяржавы. Яны былі адначасна на міжнародным узроўні і высока ценіцца калекцыянерамі.

Настасся Балыш. "Бона і Барбара".

ў выніку прывілаво да стварэння асаблівасці мастацкай міфалогіі, якая раскрыла б у творчых сувязях мінуўшчыны і будучыні. Уагна ў праекце засяроджана на даследаванні панішчы "традыцыі", які развіцці і ролі ў фарміраванні сучаснага свету. Назва "Vector" — метафара выбару чалавечы шлях ад гэтай кропкі адліку ў пэўны момант гісторыі. У жыццёвых творах незвычайнага фармату (120 / 40), які сімвалізаваў археалагічны слой, адлюстроўваўца ўнікальнае каардынаты ўнутранага свету аўтараў. Мно-

краіны на дадзеным этапе. Гэта паштовыя мініяцюры ўжо сталі часткай гісторыі нашых гарадоў і мастацтва, а таксама — гісторыя публіцы нашай дзяржавы. Яны былі адначасна на міжнародным узроўні і высока ценіцца калекцыянерамі. Мне даводзіла вельмі спада- ра Віктара. Спраўні ён рабіў вільку, а чалавекам быў сімпільным. І, як мне падаецца, саматым. Ягоная маленякая кватэра на вуліцы Ленінградскай, у якой я быў толькі аднойчы — у дзень пахавання мастака, запаміналася мне сваім асцетычным абліччам. Яе "спартанская" абстаноўка хутэй адпавядала майстэрні, чым жыллу. А нішто так не гаворыць пра чалавек, як ягоная хапа. На тым пахаванні мне чамусьці загаласі слова пра Максіміліана Багдановіча (якога Віктар Сташчанюк вельмі шанавалі): "Жыць самотны, памёр самотны. І хавалі амаць без людзей..."

Віктар Сташчанюк — асоба вяртаў ўзвучані памяці. Добра, што сёння мастакі ладзіць ў ягоны гонар пленэры ў мястэчках, якім спадар Віктар вярнуў іх гістарычнае аблічча.

кастрычніка мінулага года выстава экspanавалася ў такіх месцах, як Дом-музей Алама Мішкевіча ў Наваградку, Мемарыяльны музей-сылаба Талгушча Кашчэйкі ў Косае, гісторыка-краязнаўчы музей ў Івацэвічах і палац Друцкіх-Любецкіх у Шумчыне. Зараз "Vector" знаходзіцца ў вёсцы "Духавіцкія круцілі" ў Вішэцку, а ўжо пасля выставы перавяжэ ў апошні пункт падарожжа — Пінск.

Праект задумваўся, каб нагадаць пра важнасць захавання памяці, культурных і гістарычных традыцый, але пры гэтым прывапанна вавельшчынам здуоўна пра будучыню, парэкажыць на гэтым выважы жашчэнага руху, шляхоў развіцця грамадства. Значна выстава — пабудова змястоўнай камунікацыі паміж мастакам і гледацямі, людзям розных пакаленняў, цікавейшай і поглядаў для таго, каб ачуць культурную і гістарычную адпарты. Міркуючы па волюку ў шматлікіх куток Беларусі, мэта пастывожа дасягнута.

Лізавета КОЗЕЛ, Яна ТЫШКЕВІЧ, студэнткі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў

Пытанне для сапраўдных знаўцаў беларускай гісторыі: які горад быў упершыню згаданы ў Іпацьеўскім летапісе ў 1287 годзе? Не хвалюцца і не адчыняйце ліхаманкава Google — гэта горад Кобрын Брэсцкай вобласці. “К” пабыла на свяце горада, а таксама цягам двух камандзіровачых дзён завітала ў шэраг устаноў культуры як самога райцэнтра, так і бліжэйшага наваколля. Уражанняў, як кажуць, мех і маленькая торба. Але пра ўсё па парадку.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ
Мінск — Кобрынскі раён — Мінск / Фота аўтара

Кобрынскі раён: Дзень горада, новыя паслугі, бібліятэчны маркетынг і “зорныя” калектывы

СВЯТА ЯК НАГОДА СВЯТА

Пісаць пра свята Кобрына падабаецца, думаецца, не варта. Але шпэці зрабіць акаўнт на тым, што атрымаў горад і сфера культуры райцэнтра менавіта да самой імпрэзы. Гэта, па-першае, гісторыка-інфармацыйная стала “Кобрын паміж мінулым і будучым”, якая з 20 ліпеня размясцілася на пешаходнай вуліцы Суворова ў цэнтры горада. Адкрыў стэлу старшыня Кобрынскага райвыканкама Міхал Грышкевіч і старшыня мясцовага Савета дэпутатаў Іван Даўжук.

Па-другое, на свята завіталі прадстаўнікі гарадоў-пабрацімаў Кобрына з украінскіх Ківерцаў, расійскіх Гусева, Ціхароўка і Ліўнаў, польскіх Мендзыжэц-Падляска і Бельска-Падляска. З тым жа Бельскам у палешакоў здаўна наладжаны трывалыя сяброўскія і партнёрскія стасункі: фальклорныя калектывы Кобрыншчыны часцяком прымаюць удзел у святах, зладжаных у Польшчы, а калектывы суседняй краіны, апаведна, нярэдка гасцюць у Беларусі.

Па словах начальніка аддзела культуры Кобрынскага райвыканкама Надзеі Жук, падобныя выезды за мяжу для калектываў з Беларусі вельмі важныя. “Нашы бабулі прыязджаюць з падобных фестываляў узрушаныя і, як быццам, памаладзеля, бо яны бачылі, што за мяжой іх цёпла прымаюць, цэняць іхню творчасць таксама, як і ў Беларусі. І гэта дае ім новыя сілы для удзелу ў новых сустрэчах ды фестывалях”, — паведаміла яна “К”.

Акрамя таго, ёсць у сяброўстве паміж гарадамі-пабрацімамі і іншы, на мой погляд, немалаважны аспект: падобныя кантакты на рэгіянальным узроўні дазваляюць пазіцыянаваць беларускую культуру далёка за межамі краіны. І тут адрозніваецца пытанне: дык чаму сёння прыклады паспяховага ўзаемадзейня з замежжам у многіх аддзелах культуры краіны можна пералічыць па пальцах? Паказваць беларусам сапраўды ёсць што. А вилікія транспартныя выдат-

але і замежных выканаўцаў ды параўнаць выканальніцкі ўзровень сваіх і прыезджых артыстаў.

ЯК ЗАХАВАЦЬ ГІСТОРЫЮ?

Але ж, натуральна, падчас камандзіроўкі мяне цікавіў не толькі Дзень горада, прыведзены на высокім арганізаваным узроўні, але і ўся сфера культуры раёна, яе развіццё, паспяховае праекты і перспектывы магчымасці.

— На мой погляд, сфера культуры ды і ўся сацыяльная сфера Кобрыншчыны развіваецца досыць дынамічна, — мяркуе намеснік старшыні Кобрынскага райвыканкама Валянцін Трубчык. — Напрыклад, я бачу, што значна

ладзі. Таму дзякуючы неабярыковым асноўнаму жыхароў вёсак Павіцце і Лелікава да свайго духоўнага багацця, такім як Настаса Шапяцок, Ганна Жук, Марыя Шапяцок, Аляксандра Базылюк ды іншым, нам удалося ўзнавіць гэты цікавы ды арыгінальны высяльны касцюм.

Названай траліцы мясцовага высялення і ўбранню лелікаўскай сваі “К” абавязкова прысвяціць асобны матэрыял. Бо, як на мой погляд, праца мясцовых культработнікаў па адраджэнні і захаванні сваёй нематэрыяльнай спадчыны заслугоўвае асаблівай увагі. Тым больш, гэты прыклад ушанавання сваёй мінуўшчыны — не адзінаковы.

— Летас мы зацікавілі жыхароў і гасцей Кобрына

мы абавязкова будзем рухацца і надалей.

І апошняе. Не магу не сказаць некалькі слоў і пра Кобрынскі парк культуры, згаданы намеснікам старшыні райвыканкама, балазе, па паркавай тэрыторыі цягам камандзіроўкі мне давялося прагульвацца неаднойчы. На яго тэрыторыі сёння працуюць не толькі атракаціёны, а і летняя дыскагоўная пляцоўка ды амфітэатр, месціцца дзіцячы забаўляльны цэнтр “Кеша” ды іншыя сацыяльныя аб’екты, якія, натуральна, таксама дадаюць грошай у скарбонку платных паслуг... А яшчэ супрацоўнікі лядзяц у парку вывеллі ў старадаўнім стылі, аправаючы малалых у касцюмы XIX стагоддзя ды ўсаджваючы ма-

лым” крэатывам дырэктар Кобрынскай цэнтральнай бібліятэчнай сістэмы Ларыса Легацкая. — Справа ў тым, што мы адказныя за стварэнне польскай пляцоўкі нацыянальных культур на свяце горада. Таму можаце завітаць заўтра на імпрэзу, каб пакаштаваць бігас, польскай каўбаскі, антрокот па-варшаўску ці пірог “Мазурэк”.

Усім гэтымі ласункамі, на жаль, скарыстацца мне, да слова, так і не давялося: на свяце стравы ад кобрынскіх бібліятэкараў літаральна “зміталі” са стала, настолькі польская ежа, зробленая рукамі таленавітых і ўлюблёных у кнігу паліяшчак, прыйшла ўсім даспадобы. Між тым, у мясцовых супрацоўнікаў Кобрынскай кніжніцы

Паліяшчкія брэндды

кі, на якія спасылаюцца звычайна ў рэгіёнах, можна звесці да мінімуму з дапамогай таго боку, які і прымае гасцей. Менавіта так, зазвычай, і робяць на Кобрыншчыне.

Да слова, у цэнтры горада сёння можна ўбачыць стэлу, дзе ўсталяваны шыльды з назвамі гарадоў-пабрацімаў, а ў Кобрынскім ваенна-гістарычным музеі імя Аляксандра Суворова ёсць цэлая экспазіцыя, якая змяшчае падарункі дэлегацый з тых гарадоў, якія звязаны з райцэнтрам сяброўскімі сувязямі. Хутчэй за ўсё, экспазіцыя тая значна папоўніцца і паліяшчкія свята горада. Тым больш, што ў музеі да Дня горада нават з’явілі выставу “Калі гарады звязваюцца сяброўства” і актыўна запрашалі на яе ўсіх наведвальнікаў святковых мерапрыемстваў.

І яшчэ. На свята прыехалі калектывы не толькі з суседніх раёнаў Брэсцкай вобласці, але і замежныя госці. Так, выступаў у горадзе і нават на раённе ансамбль “Акорд” з польскага горада Серадз і Барбара Драздніцкая з горада Лодзь. А яшчэ тут “засвяціліся” і сталічныя артысты: скажам, уладальніца Гран-пры Міжнароднага конкурсу “Талент года — 2019” Сафія Ярашук з Мінска. Так што дзякуючы Дню горада кобрынцы змаглі жыццём пачаць не толькі айчынных,

павышаецца якасць культурных паслуг, хоць, канечне, як кажуць, няма межаў для дасканаласці. А асноўны ўпор мы ў раённе робім цяпер на захаванне гісторыка-культурнай спадчыны.

У якасці прыкладу Валянцін Трубчык спаслаўся на нядаўняе наданне статусу элемента нематэрыяльнай культурнай спадчыны традыцыі выбару і выкарыстання ўбору лелікаўскай сваі (з вёскі Лелікава Кобрынскага раёна). Цяпер з гэтай народнай традыцыі кіраўніцтва раёна мяркуе зрабіць паспяховы раённы, а, можа, і рэгіянальны брэнд.

Як растлумачыла мне загадчыца аўтаклуба Кобрынскай раённай клубнай сістэмы Вольга Пянцава, шлях да аднаўлення страчанай з цягам часу каштоўнасці і прызнання традыцый выбару і выкарыстання ўбору лелікаўскай сваі гісторыка-культурнай спадчынай, быў досыць доўгім.

— Мы цягам дзясятка гадоў ладзілі этнаграфічныя экспедыцыі, рабілі фота і відэаматэрыялы, запісалі расповеды мясцовых жыхароў, — кажа Вольга Пянцава. — Але наша праца засталяся б не скончанай, калі б не зацікаўленасць мясцовай супольнасці ў захаванні і папулярызацыі гэтага элемента нематэрыяльнай культурнай спадчыны, перадачы яго мо-

асноўнымі гістарычнымі і культурнымі адметнасцямі горада пры дапамозе гранта Еўрасаюза, — паведаміў мне таксама Валянцін Трубчык. — Прычым, грант атрымаўся даволі важным — прыкладна ў 35 тысяч еўра.

На гэтыя грошы ў Кобрыне была пабудавана веладарожка даўжынёй у сем з паловай кіламетраў, набыты веласіпеды, якія можна браць напрокат, усталяваны дарожныя знакі і зроблены веларэпароўкі. Дзякуючы новаму веламаршруту турысты могуць, нават не сыходзячы са сваіх “жалезных коняў”, пабачыць помнік заснавальніку мястэчка князю Уладзіміру Васількавічу і кніжны Волзе, ваенна-гістарычны музей імя Суворова, Спаскі манастыр XV стагоддзя і іншыя гістарычныя ды культурныя цікавосткі райцэнтра.

— Увогуле, пытаннем развіцця турызму, які, зразумела, шчыльна звязаны і са сферай культуры раёна, мы надале імкнуцца ўвагу, — кажа Валянцін Трубчык. — Тым больш, маем даволі неаблагодную турыстычную інфраструктуру — той жа гарадскі парк, якому ўжо больш за 150 гадоў, аквапарк, стадыён, лявоўую арану, іншыя цікавыя аб’екты. Турысты да нас едуць, іх колькасць год ад года павялічваецца, таму ў гэтым кірунку

На здымках:

- 1 Супрацоўнікі сферы культуры Стрыгава (злева направа): Дзіяна Вышынская, Людміла Мядзведзева і Ніна Муравейка.
- 2 Польскі падворак на свяце горада.
- 3 Інфармацыйную сталу ўрачыста адкрываюць старшыня Кобрынскага райвыканкама Міхал Грышкевіч (злева) і старшыня мясцовага Савета дэпутатаў Іван Даўжук.
- 4 Пётр і Настаса Шапяцок з вёскі Лелікава, а таксама загадчыца мясцовага аўтаклуба Вольга Пянцава (пасярэдзіне).
- 5 Намеснік дырэктара Кобрынскай РКС Таццяна Акаронка.
- 6 Падчас імпрэзы ў Стрыгавіцкім Цэнтры культуры.
- 7 Частка экспазіцыі Кобрынскага ваенна-гістарычнага музея імя А. В. Суворова.

ладых у сапраўдную карэту. Вось і яшчэ адзін прыклад звароту да мінуўшчыны, які, акрамя ўсяго іншага, прыносіць фінансавы прыбытак устаноў культуры і спрыяе развіццю турыстычнага патэнцыялу самога райцэнтра.

БІБЛІЯТЭКА ЯК АСЯРОДАК

Прыкладна сем — восем гадоў таму я ўжо пабываў на Кобрыншчыне. На жаль, падчас таго прыезду не паспеў завітаць як у раённую цэнтральную, так і ў дзіцячую бібліятэкі, каб пазнаёміцца з іх дзейнасцю. Таму адрозніваецца прывібыццямі ў райцэнтр скрываўся менавіта да гэтых устаноў.

— А мы зараз гатуюць польскія нацыянальныя стравы, — здывіла мяне сваім незвычайным “бібліятэч-

досыць не толькі кулінарнага, а і ўласна бібліятэчнага крэатыву, які можа зацікавіць любога наведвальніка.

— Скажам, сёлета ў намінацыі “Сям’я — спадчыніца маральнай і духоўных каштоўнасцей” Гарадзкі фільял нашай сістэмы заняў першае месца сярод сельскіх бібліятэк у абласным туры V Рэспубліканскага конкурсу “Бібліятэка — цэнтр духоўна-маральнай асветы і выхавання”, — адзначыла кіраўніца устаноў. — А яшчэ раней, у 2017 годзе ў XXV Рэспубліканскім аглядзе-конкурсе “Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры” Кобрынская раённая цэнтральная бібліятэка заваявала другое месца ў намінацыі “За навацыі ў галіне бібліятэчнай справы”.

Апошняя перамога была атрымана бібліятэкарамі

за распрацоўку і рэалізацыю краязнаўчага турыстычна-бібліяграфічнага праекта “Помнікі, памятнаыя мясціны Кобрынскага раёна”. Як раскажала мне адна з распрацоўшчыц праекта, галюны бібліяграф Кобрынскай “кніжніцы” Святлана Краўчук, бібліятэкарамі быў сабраны значны краязнаўчы матэрыял, які цяпер даступны як у апублікаваным, так і ў электронным выглядзе на спецыяльным сайце. Гэта інфармацыя пра знакамітых навукоўцаў з Кобрыншчыны, пра гісторыка-культурныя каштоўнасці раёна, помнікі прыроды, палацава-паркавыя ансамблі ды шмат пра што яшчэ.

Як я ўжо казаў, уся інфармацыя змяшчаецца на сайце

і асобнай беларускамоўнай версіі бібліятэчнага сайта.

Дарэчы, надаўна ў Кобрынскай бібліятэцы адбыліся значныя рамонтныя работы.

— Праца праходзіла ў два этапы за кошт сродкаў з раённага бюджэту: летась на суму прыкладна ў 60 тысяч рублёў мы ўсталявалі вокны, замянілі асвятленне, апрамантавалі падлогу, пафарбавалі сцены, — адзначае начальнік аддзела культуры Кобрынскага райвыканкама Надзея Жук. — Сёлета працягнулі гэтыя работы ў іншых бібліятэчных памяшканнях на суму ў 38 тысяч рублёў.

Як мяркуюць бібліятэкары, дзякуючы рамонтна-наведвальніцкаму ў “дзіцячай”

наведвальнікам зусім новы выгляд некаторых нашых музейных залаў.

Як адзначыла “К” начальнік аддзела культуры Кобрынскага райвыканкама Надзея Жук, пад бягучы рамонт музейнай установы з раённага бюджэту былі выдаткаваны 800 мільёнаў яшчэ “старых” рублёў. Змена экспазіцыі “пацягнула” на суму каля 1 мільярда 600 мільёнаў “старых” рублёў. Такім чынам, агульная сума атрыманася даволі важкая.

Цяпер тут, у абноўленай экспазіцыі, можна ўбачыць калекцыі абмундзіравання, зброі, старадаўняй мэблі, нумізматыкі, прадметаў побыту XVIII стагоддзя. Ёсць у памяшканнях Дома расійскага палкаводца нават

адзін пад назвай “Салдаты, якія не чакаюць узнагарод”.

— Падчас гэтых музейных заняткаў супрацоўнікі распаўяваюць наведвальнікам, у першую чаргу, школьнікам, пра сабак і іх дзейнасць падчас вайны, — кажа Алена Бабенка. — Бо “чатырохногія сябры” былі на вайне і санітарамі, і падрыўнікамі, і следзатэстамі, і сапраўднымі памочнікамі. Уся гэтая інфармацыя выклікае вялікую ўвагу ў нашых гасцей.

Дзеямі расказваюць розныя цікавыя факты пра сабак, потым яны адгадваюць пароду той або іншай сабакі, глядзяць прэзентацыйныя ролікі, гуляюць у алмысловыя гульні. Карацей, кожны знойдзе сабе тут, чым заняць

ры Кобрынскага раёна была б не зусім поўнай. Таму не мог не завітаць у адно з паселішчаў Кобрынскага раёна — аграгарадок Стрыгава, — дзе пры мясцовым цэнтры культуры і адпачынку ўжо працяглы час працуе народны ансамбль песні “Ясніца”. Калектыў у сабіна, фактычна, мае статус сапраўднага брэнда Кобрынскага раёна. Прычым, гэты брэнд вядомы і ў суседняй Польшчы, і ў суседняй Расіі.

— Скажам, яшчэ тры гады назал мы з’ездзілі ў Санкт-Пецярбург і прынялі ўдзел у Міжнародным фестывалі “Залатая Пальміра”, падчас якога праходзіў усерасійскі конкурс “Белыя ночы 2016”, — адзначыла

ў імпрэзах, што даліся ў Падляскім ваяводства Польшчы — гастралівалі то ў Сакалоў-Падляскім, то ў Гаралку, то ў некаторых іншых гарадах суседняй краіны.

Дарэчы, выступленне “Ясніцы” я змог пабачыць на свае вочы падчас прыезду ў Стрыгава польскага калектыву “Акорд” з горада Серадз. І як на мой дылетанцкі погляд, палескі калектыў гучаў нашмат мацней і лепей за сваіх калеж з Польшчы. Але ж, як кажуць, у кожнага свае густы і свае меркаванні.

Адна з надзённых праблем “Ясніцы” — нястача новых камплектаў сцэнічнага адзення, а таксама некаторых музычных інструментаў. Як кажа кіраўнік сферы культуры раёна Надзея Жук,

ПРАЗ ПРЫЗМУ ГІСТОРЫІ

Кобрынскай раённай бібліятэкі ў адкрытым доступе. І віртуальныя наведвальнікі гэтай, як і іншай інфармацыі, змешчанай на інтэрнэт-старонцы раённай кніжніцы, карыстаюцца досыць актыўна. Прыяўляюць параўнальна невялікія, за другі квартал года паводле лічбыліка Hotlog, віртуальную старонку мясцовай цэнтральнай бібліятэчнай сістэмы наведвала больш за 35 тысяч чалавек, якія прагледзелі на сайце тую ці іншую інфармацыю нельзе 150 тысяч разоў. Даволі неаблагі паказчыкі, якім, мяркую, могуць пазайздросціць бібліятэчныя сайты іншых раёнаў Беларусі.

Праўда, пакуль пра працу бібліятэкі раёна на інтэрнэт-старонцы можна даведацца толькі на рускай мове. Разам з тым, які запэўнілі мяне бібліятэкары, у Сечіве яны змяшчаюць таксама інфармацыю і па-беларуску. З цягам часу, на словах Надзеі Жук, мяркуюцца стварэнне

і ў “дарослай” бібліятэках абавязкова павольнае. Што ж, цалкам магчыма. Як бачна, з рэальнымі, які і з віртуальнымі наведвальнікамі, Кобрынскія бібліятэкары працуюць паспяхова і з веданнем справы.

ХТО НЕ ЧАКАЕ УЗНАГАРОДЫ?

Мабыць, кожны турыст, які быў каля-небудзь у Кобрыне, абавязкова завітаў у Кобрынскія ваенна-гістарычны музей імя Аляксандра Суворова. Што да мяне, дык я там бываў і школьнікам — вазілі на экскурсіі ў суседняга Пінска, — і сем гадоў таму, падчас камандзіроўкі ў раён.

— З таго часу шмат што змянілася, — адзначыла мне кіраўнік устаноў Алена Бабенка. — Па-першае, у нас адбылася рээкспазіцыя ў Доме Аляксандра Суворова. Рамонтныя работы ды змена экспазіцыі ішлі з 2013 па 2016 гады і сёння мы дэманструем

фігура самога Суворова, што чытае толькі што атрыманы ім ліст. Сярод найбольш цікавых рарытэтаў — асабістыя рэчы расійскіх імператараў Пятра III, Паўла I, вялікага князя Канстанціна Паўлавіча, а таксама ўзоры памятнай і дарчай зброі, сярод якіх — шабля з імгненным надпісам, якім імператрыца Лізавета Пятроўна узнагародзіла волжскага атамана Осіпа Шчарбакова...

Музейшчыкі маюць і шэраг цікавых ініцыятыў. Гэта, па словах дырэктара ўстановы Алены Бабенка, і “Ноч музеяў”, і будучая навукова-практычная канферэнцыя “Мартынаўскія чытанні”, прысвечаная першаму дырэктару музея Аляксею Мартынаву, і многія іншыя праекты. А сярод музейных заняткаў, якія ладзяць супрацоўнікі ўстановы, мяне асабліва зацікавіў

свае рукі і свае “шэрыя клетачкі”.

Ня бл а га шчыруюць мясцовыя музэйшчыкі і на спонсарска-мецэнатскай дзялянцы. Шмат хто з гараджан ды гасцей Кобрына дорыць установе каштоўныя і рарытэжныя прадметы, якія, зразумела, папаўняюць музейную экспазіцыю. Скажам, адзін з мясцовых жыхароў закупаў для ўстановы копію сцяга 11 гвардзейскай Пінскай дывізіі, якая вызваляла горад ад фашыстаў у 1944 годзе.

Як кажа Алена Бабенка, нягледзячы на тое, што ва ўстанове ёсць свае сувенірнае крама, шмат прыбытку яна не прыносіць — прыкладна пяць — сем працэнтаў ад агульнай сумы плана платных паслуг. Таму ўся ўвага музейшчыкаў скіроўваецца на платныя экскурсіі, платныя музейныя заняткі ды правядзенне розных тэматычных мерапрыемстваў, якія могуць прынесці ўстанове рэальныя грошы.

“ЯСНІЦА” — БРЭНД

Канечне, без паездкі ў сельскую мясцовасць “карцінка” пра поспехі і дасягненні сферы культу-

мне кіраўнік калектыву Дзіяна Вышынская. — Наша выступленне так спадабалася расійскім гледачам, што “Ясніца” ўручылі Дыплом лаўрэата першай ступені ў намінацыі “Вакальная творчасць — народныя спевы”.

Варта заўважыць, што гэтая перамога прынесла ўдзельнікам “Ясніцы” не толькі шмат уражанняў, але адкрыла новыя перспектывы — удзел у міжнародным фестывалі “Залатая Пальміра” ў чэшскай Празе.

— На жаль, мы туды не паехалі: уручаны на фестывалі сертыфікат даваў нам магчымасць толькі на палову пакрыць усе нашы выдаткі на Прагу, — кажа Дзіяна Вышынская. — А спонсар, дзякуючы якому мы і змаглі з’ездзіць у Пецярбург, не змог прафінансаваць нашу выступленне яшчэ і ў сталіцы Чэхіі. Але ж ён і так выдаткаваў нам на паездку ў паўночную культурную сталіцу Расіі дзве тысячы долараў. Так што мы не надта крывідалі. Галоўнае, што мы паказалі сабе, сваё майстэрства, прэзентавалі на фестывалі Беларусь ды атрымалі заслужанае прызнанне!

Але ж замежныя гастролі ў “Ясніцы” не спыняюцца. Летась удзельнікі калектыву выступілі ў Варшаве, а раённай пастаянна ўдзельнічалі

у гэтай праблеме вырашэнне можа быць толькі адно — больш шчыльнае ўзаемадзеянне калектыву і Цэнтра культуры са спонсарамі і мецэнатамі, бо бюджэтныя грошы адшукваць на набывццё ўсяго неабходнага для тако ці іншага сельскага клуба сёння, як і заўсёды, вельмі цяжка.

І пэўна спадзяванні на спонсарскую падтрымку для калектыву са Стрыгава ёсць. Як я ўжо адзначыў, ансамбль многа гастралюе — дае блізу 80—90 канцэртаў на год, — а таксама шчыльна супрацоўнічае з мясцовай гаспадаркай — ААТ “Стрыгава”: выступае для супрацоўнікаў таварыства нават на фермах і калгасных палетках, на мерапрыемствах, зладжаных СВК, напрыклад, на Дні вёскі. А мясцовая гаспадарка ў асобе старшыні таварыства Ігара Масько дапамагае Цэнтру культуры чым можа — і грашыма, і набывццём новай гучаўшчынальнай апаратуры, і нават рамонтам устаноў культуры, зладжаным тут зусім надаўна. Мо і з адзеннем ды інструментамі менавіта так “Ясніцы” і дапамогуць? Бо што ні кажа, а творчасць і вытворчасць у Стрыгаве здаўна існуюць разам, узаемаўзбагачаючы адна адну як у творчым, так і ў матэрыяльным плане.

Лета — час чытання. Прынамсі, для мяне ў школьны гады, асветлены бяскоңцымі вакацыямі, гэта было так. Днём я знікаў на рэчцы, а ўвечары надыходзіў час вандровак кніжных (паміж старонак знікаў таксама з галавой). Метадыст Карэліцкай раённай бібліятэкі і наша сталая пазаштатная аўтарка Наталля Казарэз упэўнена, што сучасныя падлеткі таксама могуць прабавіць лета весела, цікава нават і без сучасных гаджэтаў. Гульнявая праграма мясцовай дзіцячай бібліятэкі называецца “Чытайце, гартайце — свет пазнавайце”.

Яўген РАГІН

У Карэліцкім раёне, працягвае спадарыня Наталля, распрацавана праграма “Лета і кніга”. У адпаведнасці з ёй праведзена звыш 60 гульнявых, пазнавальных, інтэлектуальных праграм. Мерапрыемствы гэтыя звычайна ладзіцца па аўторках, бо кожны аўторак ва ўсіх бібліятэчных установах раёна дзейнічаюць дзіцячыя пляцоўкі. Да гэтага прызвычаліся і чытачы, і супрацоўнікі бібліятэк. Што ж адбылося ў мінулы аўторак? Вось пра што распавядае Наталля Казарэз: “У **Аюшавіцкай СБ** ладзілася *тэатралізаваная вандроўка на беларускіх казках*. *Суправаджалі дзяцей ліса, зайка, мядзведзь, вожык, дружэлюбны воўк...* **Палужская сельская бібліятэка** арганізавала праграму гульніў, якімі бавіліся ў свой час бацькі маленькіх чытачоў. *Без дапамогі старэйшых, натуральна, не абыйшлося. Калектыў з літаратурных віктарын прапанавала* **Варанчанская СБ**. **Баранавіцкая** ладзіла для сваёй малечы зоркапад пушкінскай казачай рыфмы”.

Яшчэ адна інфармацыя ад Наталлі Казарэз. Ва ўсіх бібліятэках Карэліцкага раёна працуюць кніжныя выставы, выставы-інсталіцы, фотазоны, краязнаўчыя куткі (матэрыялы пастананна папаўняюцца і абнаўляюцца), прысвечаныя 75-годдзю **Гродзеншчыны**, якое святкуецца 20 верасня. “К” пісала ўжо пра акцыю “Равеснікі вобласці”. Спадарыня Наталля паведамляе пра чарговае мерапрыемства доўгатэрміновага праекта. У **Цырынскай** сельскай бібліятэцы чытачы сустрэліся з 75-гадовай Ірынай Алексеевіч. У Ірыны Юльянаўны, якая ўсё жыццё працавала ў калгасе, пілёра дзяцей,

Намалюй мне райскі сад

дзеваць унукаў і васьмь праўнукаў. Жанчыны вырошчывае кветкі, спявае ў клубе і царкоўным хоры, шые і вяжа...

І яшчэ пра культурныя падзеі на **Карэліччыне**. 28 ліпеня ў вёсцы **Туроц** прайшоў “Лён-фэст — 2019”. Згадваліся гісторыя льну і песні пра яго, дэманстраваліся вырабы з гэтай расліны, нават ежа.

20 ліпеня на **Навагрудчыне** ладзіўся рэгіянальны фестываль-конкурс бардаўскай песні “Музыка сэрцаў” памяці Уладзіміра Высоцкага.

Пастаянна цікаўлюся творчым лёсам народнага ансамбля народнай музыкі “**Радуніца**” **Козенкаўскага** дома культуры **Мазырскага** раёна. З кіраўніком установы і згаданага творчага калектыву Міколам Тураўцом мы сяброум, напэўна, гадоў 15. Узрост “**Радуніцы**” — удвая большы. У рэпертуары — песні, прыпеўкі, танцы, жарты, прымаўкі... Больш сінтэтычнага калектыву, у аркестры якога — баян, гармонік, скрыпка, цымбала, кантрабас, флейта, дудка, нават і не прыгадаю. Сыны спадара Міколы — таксама артысты. Павел кіруе аўтарытэтным на **Мазыршчыне** рок-гуртом. А **Юрый** грае ў **Беларускім** дзяржаўным ансамблі “**Песняры**”. Старэйшы Туравец у чаканні ўнукаў марыць пра далейшае пашырэнне артыстычнага ўплыў уласнай сям’і. Дай Бог, каб ягоныя мары здзейсніліся.

Намеснік дырэктара **Віцебскага** абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці **Андрэй** Струнчанка піша: “У **Глыбокім** у межах **VII Міжнароднага свята “Вішнёвы фестываль”** праведзены абласны пленэр майстроў дэкаратывага жывапісу “**Райскі сад-2019**”. Арганізатарамі пленэру выступілі **Віцебскі АМЦНТ** і аддзел ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі **Глыбоцкага** райвыканкама. Пленэр ладзіўся ўпершыню. Мэта — стымуляванне творчасці носьбітаў традыцыйнага маляванага дывана **Віцебскага Паазер’я** (элементы, унесена ў **Дзяржаўны спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь**) і далучэнне да развіцця згаданай традыцыі маладых твораў. Усё гэта паспрыяе ўшанаванню нацыянальнай культуры, скульптара, фалькларыста, этнографа, археолага, ураджэнца **Глыбоччыны** **Язэпа Драздоўвіча**”.

1 Райскія маляванкі Глыбоччыны.
2 “Радуніца” — 30 гадоў на кані.
3 “Кузьмінкі”: арэлі для жаніха.
4 Дзятлаўская пчолка любіць мёд.

Андрэй Струнчанка распавядае далей, што цягам некалькіх дзён 20 майстроў з розных куткоў Віцебшчыны займаліся стварэннем маляванак, якія падчас выставы ўпрыгожылі цэнтральную плошчу горада. Пасля гэтыя творы папоўнілі фонды абласнога метадычнага цэнтра і Глыбоцкага гісторыка-этнографічнага музея.

І яшчэ адна інфармацыя ад **Андрэя Струнчанкі**. 27 ліпеня ў вёсках **Мазалаўскага** сельскага савета прайшлі мерапрыемствы ў межах творчага марафону “Тут радзімы маёй пачатак”. Ініцыявалі яго мясцовыя культурныя работнікі. Спачатку было добраўпарадкавана **Мазалава**. Потым прайшлі канцэрты ў вёсках **Сакольнікі, Хайсы і Буяны**. Вяшчвалі народны ансамбль народнай песні і музыкі “**Вераснікка**”, народны жаночы клуб “**Залаты ўзрост**” і тэатральны калектыў “**Вобраз**”.

24 ліпеня ўборачную кампанію ў **Полацкім** раёне распачалі “**Зажынкамі**”. Абрад сумеснымі сіламі арганізавалі творчыя калектывы **Полацкага** раённага цэнтру культуры, **Багатырскага і Астроўшчынскага** СДК. Галоўная “дзейная асоба” абраду — льялькар, зернавашчак — абярэг, што спрыяе добрым намалотам. Пра гэта паведаміла рэдактар **Полацкага** раённага цэнтру культуры **Кацярына Паўловіч**. Яна стала аўтарам і наступнай навіны.

У аграгарадку **Зялёнка Полацкага** раёна ўпершыню зладзілі абрадавае свята “**Кузьмінкі**”. Адрадзіла яго кіраўнік мясцовага СДК **Алена Фурс**. Менавіта на **Кузьму і Дзям’яна** прыпадаў пачатак касавіцы траў.

Ліскі раённы цэнтр культуры прадставіў **Ліскі** раён на рэгіянальным фестывалі традыцыйнай культуры “**Скарбы Гродзеншчыны**” ў горадзе **Свіслач**. Ад **Ліскага** раёна на мерапрыемства прыехалі фальклорны гурт “**Талер**” аддзела раместваў і традыцыйнай культуры, народны тэатр “**Бераг**”

Міноітаўскага культурна-дасугавага цэнтра, аматарскае аб’яднанне “**Вяртанне да вытокаў**” **Беліцкага** ДК, творчыя работнікі **Бердаўскага** культурна-дасугавага цэнтра, **Бярозаўскага** гарадскога дома культуры, аддзела метадычнай і культурна-масавай работы. **Лідскі** падворак стаў найлепшым і ўзнагароджаны дыпламам I ступені.

Аграгарадок **Раклевічы**, што ў **Дзятлаўскім** раёне, стаў месцам правядзення мядовага свята. Тут прайшоў не толькі канцэрт. На выставе-продажы можна было набыць мёд на самы розны густ.

Яшчэ адно брэндавае мерапрыемства **Дзятлаўшчыны**. Свята вызвалення ад фашысцкіх захопнікаў адзначылі ў гарадскім папавяду **Казлоўшчына**. Быў ушанаваны адзіны жывы ветэран апошняй вайны **Фёдар Шалесны**.

А вось аграгарадок **Гнезна**, што на **Ваўкавышчыне**, вырашыў праславіцца святам кветак. Жаданне цалкам зразумелае, бо ў вёсцы ці не кожная гаспадыня — кветкавод. 21 ліпеня свята пачалося з акрыжыцы малой архітэктурнай формы “**Голуб** — сімвал міру, добра і надзеі”. Акцыя была прысвечана 75-годдзю вызвалення **Беларусі** ад фашысцкіх захопнікаў. У **Зялёнай** аптэцы рэцэптамі дзялілася траўніца **Марыя Блюднік**, а **Кветкавая** пошта злучала сэрцы закаханых. А яшчэ ў святачнай праграме былі дэфіле модніц, выстава рамесніцкай твораў. Сёлета да свята далучыліся і жыхары вёсак **Галынка і Раднікі**, якія актыўна ўдзельнічалі ў конкурсе на найлепшы падворак. Канцэртную праграму прапанаваў народны ансамбль песні “**Згода**” **Вярэйкаўскага** дома культуры.

Мерапрыемства ў аграгарадку **Жупраны (Ашмянскі раён)** прайшло пад назвай “**Душа заветнай куток**”. Лірычнасць назвы адпавядала зместу музычна-вішавальнай акцыі, якая пераўтварыла звычайную нядзелю ў адмысловае свята.

Спіс брэндавых святаў працягвае **Асіповіцкі** раён. На месцы маентка **Завішаў** ля вёскі **Жорнаўка** прайшлі чарговыя, трэція па ліку, **Магдаленаўскія** чытанні. Прывячаюцца яны **Магдалене Завішы-Радзівіл**, якая выступала фундаатарам выданняў **Максіма Багдановіча, Канстанціна Буйло, Ядвігіна Ш.** На свята сабраліся аматары нацыянальнай літаратуры з навакольных вёсак, аграгарадкоў, з **Асіповічаў і Бабруйска**. Выступалі мясцовыя літаратары, школьная творчая моладзь, народны ансамбль песні і музыкі “**Люлечка**”. Напісаў пра гэта **Юрый Клеванец**.

“Аўтарская экскурсія — тэатр аднаго актёра”

Апошнім часам усё часцей у Беларусі ўзнікаюць аўтарскія экскурсійныя праекты ды наогул заўважна расце колькасць экскурсаводаў. Што прывяло да такога ўсплёску цікавасці да гэтай прафесіі і як захаваць якасць працы ва ўмовах высокай канкурэнцыі, “К” пацікавілася ў гісторыка і краязнаўцы Цімафея АКУДОВІЧА. Ён праводзіць экскурсіі ўжо амаль 15 гадоў, а сёлета адкрыў яшчэ і ўласны праект “Набліжэнне” з аўтарскімі маршрутамі.

Антон РУДАК /
Фота з асабістага архіва
Цімафея АКУДОВІЧА

“НА ТОЕ, ШТО ПОБАЧ, ЛЮДЗІ АМАЛЬ НЕ ЗВЯРТАЛІ ўВАГІ”

— Як ты пачаў прафесійна займацца экскурсіямі?

— Пачалося ўсё ў 2000-х. Я вучыўся на гістарычным факультэце Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта. А туды акурат прыйшоў выкладаць Васіль Грынь — таксама выпускнік БДПУ, які ўжо меў сваю турфірму, ладзіў талы ў Заслаўі фестывалі сярэднявечнай культуры. І вось ён стварыў на гістфаку краязнаўчы гурток “Дыярыюш”, дзе пачаў рыхтаваць экскурсаводаў. Мы шмат падарожнічалі, распрацоўвалі новыя маршруты, вазілі сваіх аднагрупнікаў у вандроўкі па Беларусі і навучаліся прафесіі экскурсавода. Ужо на чацвёртым курсе я пачаў так зарабляць.

На той момант гэта ўсё было незвычайным, бо тады экскурсійнай справы ў Беларусі амаль што не было. Нават не праводзілася атэстацыя гідаў, таму зазвычай экскурсіі вялі толькі сталья людзі, якія мелі досвед працы яшчэ з савецкіх часоў. Першая атэстацыя экскурсаводаў у незалежнай Беларусі адбылася толькі ў 2007 годзе. Такая сітуацыя склалася таму, што раней у нас амаль не было турыстаў з замежных краін. Атрымалася, што падрыхтаваны Васілём Грынём у “Дыярыюш” гіды сталі аднымі з першых маладых экскурсаводаў новага пакалення.

— Вялікі штуршок развіццю прафесіі ў Беларусі даў Фэст экскурсаводаў. Як з’явіўся гэты праект?

— Пры Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры тады дзейнічала гісторыка-краязнаўчае таварыства “Этна”, і праз “Дыярыюш” я пазнаёміўся з яго сябрамі, у тым ліку з Паўлам Каралёвым. Мы звязаліся з беларускім камітэтам ICOMOS, і яго тагачасны старшыня Уладзімір Гілеп падказаў нам ідэю адназначыць нейкім чынам 18 краінаў — Міжнародны дзень помні-

каў і гістарычных мясцін. У 2008 годзе мы зладзілі шэраг валанцёрскіх ініцыятыў па ўладкаванні помнікаў, прывязанні іх у належны выгляд, а ўжо налета, у 2009-м, у Паўла Каралёва з’явілася незвычайная ідэя, якую я спачатку не надта падтрымаў — зладзіць Фэст экскурсаводаў, дзе экскурсіі праводзіліся б бясплатна.

Мы ставілі за мэту прыцягнуць увагу людзей да помнікаў, якія яны штодзень бачаць навокал сябе. Тады была зусім іншая сітуацыя з асветленнем краязнаўчай тэматыкі ў СМІ. Мясцовыя экскурсіі таксама выглядалі незвычайна — людзі звычайна ездзілі некуды далёка, а на тое, што побач, амаль не звярталі ўвагі. Калі ў першы год на Фэсце адбылося каля 30 экскурсій, то сёлета, праз дзесяць гадоў, — ужо больш за 300, у тым ліку за межамі Беларусі. Асабліваець Фэсту таксама ў тым, што тут могуць паспрабаваць свае сілы ў ролі гіда людзі, якія не маюць атэстацыі, але, паводле маіх назіранняў, на кожным Фэсце адзін — два чалавекі разумеюць, што хочучь займацца экскурсіямі, і на наступны год ужо прыходзяць атэставанымі.

“МАРШРУТ НЕ ПАВОДЛЕ ТЭРЫТОРЫ, А ПАВОДЛЕ СЮЖЭТУ”

— Ты сам займаешся экскурсіямі даволі працяглы час, але праект аўтарскіх экскурсій “Набліжэнне” вымуш? Запусціць толькі цяпер. Чаму?

— Гэтая ідэя выпявала доўга. У апошнія некалькі гадоў я з цікавасцю сачыў за поспехамі калег, якія пачалі рабіць аўтарскія экскурсійныя праекты — Рамана Абрамчука (“Менскі вельшпашыр”), Паўла Дзюсекава (“Вандроўкі ў мінулае”), Паўла Каралёва (“Вандруйма разам”) і гэтак далей. Таму вырашыў, што прыйшоў час рабіць нейкі праект ад свайго імя. То бок, я заўважыў, што з’явілася цэлая хваля такіх праектаў, і проста далучыўся да яе. Ідэя “Набліжэн-

“Хачу зрабіць экскурсію па гісторыі Мінска часоў Вялікай Айчыннай вайны, магчыма, звязаную з гісторыяй падполля. З гэтай тэмай дзіўная сітуацыя, бо нібыта не скажаш, што яна ўвогуле забытая грамадствам, але ж экскурсіі такой тэматыкі няма.”

ня”, як падказвае яго назва, у тым, каб засяродзіцца на пэўных тэмах і глыбей разгледзець іх падчас экскурсіі.

— Патлумач падрабязней, што такое аўтарская экскурсія і ў чым яе адрозненне ад іншых?

— Агледная экскурсія — гэта, хутчэй, рамяство: ты возіш людзей па даўно знаёмым і адпрацаваным маршруце. Вельмі часта такія замяўляюць замежныя турысты, проста каб пабачыць пэўнае месца і “паставіць птушачку”, што яны там былі. Экскурсавод зазвычай мусіць патлумачыць і пракаментаваць, што сам турыст бачыць вакол сябе ў гэтай вандроўцы. Аўтарская экскурсія — гэта ўжо тэатр аднаго актёра: тут экскурсавод мусіць раскрыць зусім па-іншаму тое, што людзі і так бачаць штодзень, правесці іх па знаёмым мясцінах, паказаваць іх з іншага боку.

Падыход да складання такой экскурсіі можа быць розны. Напрыклад, я ў сваім праекце арыентаваўся на тое, каб выбудоваць маршрут не паводле пэўнай тэрыторыі, а паводле сюжэту. Скажам,

першая экскурсія была прысвечаная Мінску XVIII стагоддзя — тэма мне блізкая, бо я займаўся ёй і ў навуковым плане. Мне хацелася паказаць Мінск часоў магдэбургскага права і шляхецкіх вольнасцяў. Наступная ідэя — “сабраць” на адным маршруце мясціны, звязаныя з ураджэнцамі Мінска, якія сталі вядомымі ў свеце. Так з’явілася экскурсія “Я нарадзіўся тут”. Таксама плануецца серыя экскурсій “Мінскі лікбез” — шэраг аповедаў пра розныя мінскія прадмесці. І пачну я з Траецкай гары. Планаў і задум яшчэ багата, хочацца ахапіць шмат раёнаў і прывабіць больш людзей. Экскурсіі будуць і па-за Мінскам — трэба ўзяцца за нераскручаныя напрамкі, за мясціны, куды ніхто іншы экскурсіі не возіць.

Пакуль працую над гэтым праектам адзін, але з часам хачу падключыць людзей, якія таксама ведаюць нешта цікавае пра Мінск, вывучаюць яго і маюць што распавесці. Сёння з’яўляецца багата цікавай інфармацыі і даславаннаў па гісторыі Мінска, і я адзін

проста не магу раскрыць усе гэтыя тэмы — немагчыма ж ведаць абсалютна ўсё. Экскурсія ж — гэта не толькі тое, што ты ведаеш, але і што адчуваеш, прапускаеш праз сябе.

“МУСІЦЬ З’ЯВІЦЦА ўЗАЕМНЫ КАНТРОЛЬ ПРАФЕСІЯНАЛАЎ”

— Часам экскурсавод сутыкаецца з вострымі сітуацыямі, калі нейкія тэмы выклікаюць рознагалоссі, пярэчынні ў групы. Як сябе варту паводзіць у такіх выпадках? Ці існуюць нейкія нязручныя ці забароненыя тэмы?

— Я намагаюся абыходзіць такія вострыя куты — не хавашь, а проста спрабаваць паказаць, што, калі зірнуць з іншага ракурсу, іх проста няма. Шчыра кажучы, напэўна, часцей праблемы ўзнікаюць з людзьмі, якія часам лічаць, што ведаюць гісторыю лепш за экскурсавода. А забароненых тэм, на маю думку, няма — ёсць складаныя, але тым цікавей пра іх размаўляць.

— Якім чынам экскурсавод можа падтрымліваць свой узровень ведаў і сачыць за актуальнасцю і адэкватнасцю інфармацыі, якую ён даносіць да слухачоў?

— Экскурсавод мусіць максімальна адсочваць актуальныя крыніцы інфармацыі па сваіх тэмах. Цяпер гэта даволі проста, асабліва дзякуючы інтэрнэту. Але, з іншага боку, трэба таксама ўсведамляць, што ведаць усё немагчыма, і заўжды будуць заставацца нейкія рэчы, пра якія ты яшчэ мусіш даведацца. Важна развівацца.

— Часам здараецца, што ўсё ж гід можа памыліцца, падаць не зусім дакладную інфармацыю, прыхарошыць ці перабольшыць нейкія факты.

— Гэтыя памылкі можна пачаць выпраўляць толькі праз аўтарытэтную грамадскую арганізацыю, якая будзе аб’ядноўваць экскурсаводаў. У межах такой арганізацыі мы зможам звярнуць увагу калегі на пэўныя недахопы ці недакладнасці. Ніхто не хоча хлусіць — экскурсаводы проста шукаюць нейкія цікавыя “фішкі”, часам ахвяруючы дзеля іх гістарычнай дакладнасцю. Пакуль сітуацыя такая, што яшчэ рана апяняцца іншым — трэба развівацца самім. А рэгулятар раней ці пазней з’явіцца — мы самі ўсе разам станем ім. Мусіць з’явіцца ўзаемны кантроль прафесіяналаў. Наогул жа цяпер адбываецца вялікі прыток людзей у прафесію, што звязана з ростам патоку замежных турыстаў у нашу краіну.

— Якія планы ці задуму ты маеш па развіццю праекта “Набліжэнне”?

— Між іншага, хачу зрабіць экскурсію па гісторыі Мінска часоў Вялікай Айчыннай вайны, магчыма, звязаную з гісторыяй падполля. З гэтай тэмай дзіўная сітуацыя, бо нібыта не скажаш, што яна ўвогуле забытая грамадствам, але ж экскурсіі такой тэматыкі няма. Апошняя распрацоўвалася яшчэ ў савецкія часы і, вядома, ужо не могуць апаваджаць патрабаванням сучаснасці. Тое ж тычыцца не толькі Мінска, але ўвогуле Беларусі — калісьці ж быў выдатны цыкл экскурсій па партызанскіх мясцінах, падчас якіх людзі з залпчынікамі ішлі ў лясы і там шукалі сляды партызанскай дзейнасці. Вельмі шкада, што такая цікавая тэма ў нас пакуль практычна не раскрытая, і гэта варту выпраўляць.

У ролі прафесійнага дылетанта

“Усё тое, што мы называем культурай, шмат у чым філасофія”

У самы разгар вакацыяў мы вырашылі даць чытачам “К” спахыву для роздуму і заахвоціць іх адшукваць глыбінныя сэнсы нават у самых звыклых рэчах. Кандыдат філасофскіх навук Павел БАРКОЎСКІ перакананы, што кожны работнік культуры ў той ці іншай меры датычны да філасофіі — нават калі ён гэтага не ўсведамляе.

— Уласна, вынаходніцтва культуры — гэта ўжо філасофскі акт, — сцвярджае ён. — Бо калі чалавек проста стварае тое, што яму падабаецца і прыносіць задавальненне самім актам творчасці, ён не будзе лічыць гэта культурай. Культура — гэта калі пад тваё дзеянне падвезлены пэўныя ідэі.

— А ці даўно з’явілася гэтае паняцце ў яго сучасным разуменні?

— Зусім нядаўна, нездаўна на мяжы XVIII і XIX стагоддзяў. На хвалі Асветніцтва і рамантызму ў Францыі і Германіі паўстала ўяўленне, што ёсць такая спецыфічная сфера дзейнасці, якую можна называць культурай. Але тут жа з’явіліся пытанні: што мы вызначаем як творчасць у форме культуры, што мы лічым каштоўным творчым актам? Гэта пытанні філасофскія, і адказы на іх неадназначныя: усё залежыць ад таго, якія базавыя сэнсы мы прызнаем найбольш важнымі. Ёсць наўна-бытавыя вызначэнні таго, што “культура”, а што не. Але ў філасофскім плане усё выглядае значна складаней. Скажам, у сучасным мастацтве могуць быць рэчы, зусім “некультурныя” ў разуменні абывацеля. Але ў якасці мастацкага выказвання яны набываюць іншы сэнс.

Калі пачынаеш з гэтым разбірацца, становіцца ясна: усё тое, што мы разумеем пад культурай — гэта шмат у чым філасофія. Гэта наша ўяўленне пра каштоўнасці, сэнсы, наша разуменне, што ёсць прыгожым, а што пагварным. І, адпаведна, катэгорыі эстэтыкі або логікі. Урэшце ты прыходзіш да высновы: менавіта філасофія вызначае разуменне культуры, усведамляем мы гэта ці не.

— Сучасны філасоф — хто ён?

— Пытанне не з простых. У свой час грэкі вызначылі філасофію, як царыцу навук, як фундаментальную аснову, на якой будуюцца веды чалавека пра свет. І так заставалася доўгі час. Пазней філасофію сталі звязваць з дамінуючай у грамадстве ідэалогіяй. Дарчы, гэта пачалося не на савецкім этапе, а яшчэ ў эпоху Асветніцтва. Філасофію пачалі ўспрымаць як комплекс ідэй і ўяўленняў, з дапамогай якіх мы аналізуем “правільнасць” трамалскага ладу. Так, у марксісцкім

тлумачэнні ад філасофіі залежыць тое, як мы будзем гэты свет ператвараць. Калі мы падзяляем яго па лініі матэрыяльны — ідэальны, гэта пачынае за сабой пэўныя дзеянні. Але калі не, то і дзеянні нашы набываюць цалкам іншы характар.

Сучасны ж філасоф знаходзіцца ў парадаскальным становішчы, і ў гэтым — слабасць яго пазіцыі. Філасофія сёння ўжо не можа

ён пры гэтым вымушаны пераходзіць на іншую, больш простую мову, самахоць становячыся дылетантам.

— Але ж вы — прафесіянал, мяркуючы хаця б па навуковай ступені.

— Так, у нашых ВНУ ёсць шэраг філасофскіх факультэтаў. Іх выпускнікі, несумненна, маюць дачыненне да філасофіі, але ці можна называць іх усіх

насьць і сапраўды нешта значыла. Але і з набыткаў таго часу ў Беларусі вылучыць можна, пэўна, хіба Мінскую школу металалогіі навуцы пад кіраўніцтвам Вячаслава Сямёнавіча Сцёпіна (1970 — 1980-я гады). Пры гэтым, паралельна існавалі напаямаргінальныя фігуры — такія, як Кім Хадзееў, якога цяпер раскручваюць як інтэлектуала сакратычнага тыпу.

раўды ведаюць, хто запатрабаваны ў якасці мысляра ў грамадстве? Алізн з самых вядомых — канешне ж, Валянцін Акудовіч, і можна спытаць: чаму гэта так? Бо ён — акурат той мыслар, які балансуе паміж філасофіяй і літаратурай. Чаму яго вобраз “Мяне няма”, — то бок, выява адсутнасці інтэлектуала як муснай пазіцыі ў грамадстве — стаў цікавым публіцы?

— Не толькі ў літаратуры, але і ў мастацтве вобразнае мысленне мастака ўсё больш спадчынае з філасофскім.

— Безумоўна, сучаснае мастацтва матывуе творцу быць у пэўнай меры філасофам. Скажам, той жа “Чорны квадрат” прагучаў толькі ў абрамленні адпаведнага маніфесту, канцэптаў, тлумачэння. Мастак па-ранейшаму спрабуе асэнсавачь свет праз вобразы, але адначасова вымушаны больш актыўна рэфлексаваць: разумець, што ён робіць, чаму выкарыстоўвае менавіта такую форму, каб выявіць свае ідэі. Такім чынам, ён становіцца калі не крытыкам, то, прынамсі, інтэгрэтатам сваёй творчасці, даючы падказкі гледачу. Без гэтага яго практыка застаецца незразумелай.

А ў іншым выпадку мастак займае прыныштовую філасофскую пазіцыю і ператвараецца ў мысляра, які выкарыстоўвае не толькі фарбы, але і слова. У мінулыя гэта былі такія майстры, як Язэп Дразловіч, Марк Шагал і Эль Лісіцкі. Калі казаць пра нашых сучаснікаў, можна прыгадаць “Колер Беларусі” Міхала Анемпадыстава. Гэта прыклад таго, як творца звязвае сваё бачанне з канцэптуальным поглядам на свет. З аднаго боку, Міхал успрымае каларыстыку Беларусі як мастак і дызайнер, з другога — ён доўгі час займаўся колеразнаўствам і яго культуралагічным аспектам, уплывам колераў на культуру. Такого плану канцэптуальна праца прыводзіць мастака ў філасофію і характарызуе яго як мысляра.

Сучаснае мастацтва схіляе аўтараў праявіць інтэлектуальны, рэфлексны складнікі творчасці, прымушае іх убачыць рэчаіснасць іншым чынам, не так, як яе ўспрымае абывацель. Уласна, у гэтым я і бачу сутнасць філасофіі — і прафесійнай і “дылетанцкай”.

Любоў ГАУРЫЛЮК
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

без іроніі ставіцца да сябе як да царыцы навук і месь ідэалагічна пафас — прынамсі, калі яна не хоча ператварыцца ў прафанаўнае або імітацыю самой сябе. Яна вымушана лічыцца з тым, што яе выказванні неадназначныя. Гэта значыць, філасоф не ў стане даць пэўныя адказы нават на тыя пытанні, якія здаюцца простымі. Бо ён бачыць кантэкст значна шырэй, чым звычайныя людзі.

Усведамляючы кантэкстуальнасць і абмежаванасць ўласнай пазіцыі, філасоф імкнецца знайсці баланс паміж мовай навуковай і, скажам так, літаратурнай. І праз гэта таксама трапляе ў няпэўную пазіцыю. Ёсць тыя, хто настойвае на блізкасці філасофіі да дакладных навук. Тады яе разумеюць як дысцыпліну досыць пэўную. Іншыя зыходзяць з таго, што філасофія ёсць наборам удавых метафар, з дапамогай якіх толькі і можна “ухапіць” перамены ў сучасным свеце. Тады яна становіцца бліжэй да літаратуры.

Такім чынам, філасофу даводзіцца быць усюды і нідзе адначасова. Яму складаюцца заняць выразную прафесійную пазіцыю. І менавіта таму філасофа сёння можна назваць прафесійным дылетантам. Будучы прафесіяналам у сферы мыслення,

філасофамі — пытанне адкрытае. Мы ж адразуем мастака ад настаўніка малявання, ці не так? Не ўсе, хто мае веды ў нейкай галіне, могуць рухаць яе наперад. Шанаў нечага дасягнуць у іх, напэўна, больш, але гарантыі няма. Так, філасофія ўваходзіць у абавязковы навучны курс. Дзе што з таго? Ці спрыяе гэта вырашэнню філасофскіх задач грамадства?

— Цяпер модна складаць карты. А філасофская карта Беларусі як бы выглядала? Маю на ўвазе месцы, дзе працуюць людзі, дзе ёсць ці былі школы, выдаюцца кнігі...

— Акутуальная філасофская карта Беларусі выглядае не так жыццёва, як хацелася б. Людзі, якія валодаюць філасофіяй на ўзроўні спецыяльнай мовы, ёсць усюды, дзе ёсць універсітэты і гуманітарныя каледжы. Але калі адкінуць гэтую адудкачайную частку, то бачыш, што публічная філасофія сканцэнтрывана ў адным месцы — Мінску. А вось рэгіёны бадай не маюць сваіх мысляроў, або калі яны ёсць, дык вядомыя хіба на ўзроўні вузкага кола аднадумцаў.

Раней можна было казаць, што цэнтры філасофскай думкі ствараюцца вакол універсітэцкіх кафедраў. Яшчэ ў савецкі перыяд інстытуцыйная прыналеж-

11 ліпеня ў Музеі гісторыі прыватнага калекцыянавання (філіял Віцебскага абласнога краязнаўчага музея) адкрылася выстава “Біблія для народа 1692 — 1696 гг. Васіля Кораня. Да 325-годдзя першай у Расіі гравіраванай кнігі”. Падзея адбылася ў рамках XXVIII Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”.

Выставу ў горад Віцебск прывёз вядомы маскоўскі мастак-графік, манументаліст, заснавальнік і першы прэзідэнт Акадэміі народнага мастацтва, заснавальнік сучаснага расійскага лубка Віктар Пензін, які займаецца адраджэннем драўляных формаў рускіх лубкоў XVII — XVIII стагоддзяў, гравіраваных на дрэве. Абапіраючыся на арыгіналы, Віктар Пензін робіць адбіткі з іх і перш за ўсё з самабытнай “Бібліі для народа” — працы беларуса Васіля Кораня, што стала наватарскім падыходам да захавання спадчыны мастацтва славянскіх народаў.

МАЙСТАР ГРАВІРАВАННЯ З ДУБРОЎНА

Васіль Корань нарадзіўся ў беларускім мястэчку Дуброўна каля 1640 года, біяграфічныя звесткі пра яго нешматлікія. Вядома, што ў юнацтве Васіль Корань пераехаў у Масковію, дзе стаў разьбярком-гравёрам, а з 1671 года — жыхаром Мяшчанскай слабады ў Маскве. Менавіта там Корань склаўся як майстар гравіравання.

Біблія — вечная кніга міру і духоўнага спадарожніка чалавецтва. Яна не ведае межаў у часе і прасторы і звяртаецца да сэрцаў людзей, якія будуць размаўляць на самых розных мовах. Зразумець яе найбольшейшы сэнс і высокую духоўную сімваліку дапамагае вялікі і дасканалы інструмент — мастацтва. Жывапісы і скульптары, майстры ікананісы, кніжнай графікі, мініяцюры і мазікі, якія жылі ў розныя часы і належалі да розных народаў, на працягу многіх стагоддзяў шукалі і знаходзілі ў Бібліі крыніцу натхнення.

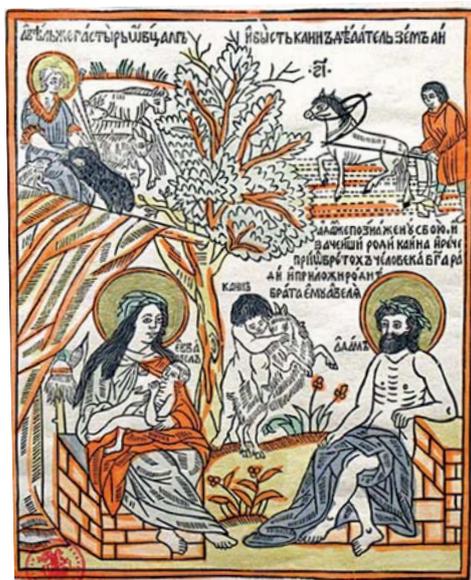
Чацвёрты гады, з 1692-га па 1696-ты, Васіль Корань выяваў і друкаваў сваю Біблію ў малюнках. Жанр “Біблія для народа” ўзнік у Еўропе і прызначаўся не толькі прадстаўнікам простага люду (падобна фрэскам, названым “Кнігамі для непісьменных”), але і бедным святарам. Назва “Біблія бедных” — агульнапрыняты тэрмін ў мастацтвазнаўстве (па-латыні — biblia pauperum).

▲ Фрагмент экспазыцыі.
▲ Другі рад злева направа: дырэктар Віцебскага абласнога краязнаўчага музея Глеб Савіцкі, мастак, прэзідэнт Расійскай Акадэміі народнага мастацтва Віктар Пензін і віцэ-прэзідэнт Расійскай Акадэміі народнага мастацтва Георгій Гадлеўскі на адкрыцці выставы “Біблія для народа”.

Адбіткі часу на ліпавых дошках

Праз 325 гадоў “Біблія для народа” вярнулася на Беларусь — гістарычную радзіму яе стваральніка

ДЗЕСЯЦЬ ГАДОЎ, КАБ ПАЎТАРЫЦЬ ПОДЗВІГ

“Біблія для народа” Кораня цалкам самабытная. Кніга мае цікавую кампазіцыю і складаецца з 36 аркушаў размаляваных гравюр з подпісамі на сюжэты з Кнігі Быцця (20 аркушаў) і Апакаліпсісу (16 аркушаў). Алзіны дайшоўшы да нас асобнік Бібліі з’яўляецца арыгіналам XVII стагоддзя, які сёння захоўваецца ў Адзеле рэдкай кнігі Расійскай Нацыянальнай бібліятэкі ў Санкт-Пецярбургу.

Усё ў гісторыю мастацтва Біблію Кораня Дзмітрый Равінскі (гісторык мастацтва і калекцыянер, выдатны даследчык гравюры і лубка) у канцы XIX стагоддзя. А шырокую вядомасць твору Васіля Кораня прынесла Антаніна Георгіеўна Саковіч — алзін з найбулейшых у Расіі спецыялістаў у галіне рускай народнай карцінкі і рускай гравюры. Яна даследавала Біблію Васіля Кораня і выдала яе факсімілье у кнізе “Народная гравіравання кніга Васіля Кораня 1692 — 1696” (Масква, “Мастацтва”, 1983 год). Менавіта Антаніна Саковіч апублікавала першыя біяграфічныя дадзеныя пра Кораня і яго сына Аляксея і ўпершыню згадала, што Корань — беларус з Дуброўна.

Справу Антаніны Саковіч працягнуў заснавальнік сучаснага расійскага лубка Віктар Пензін. У 1982 годзе ў Маскве Віктар Пензін арганізаваў таварыства мастакоў “Майстэрня народнай графікі” — “Савецкі лубок”. Мастакі-разьбіры майстэрні пад кіраўніцтвам Віктара Пензіна рэканструявалі 36 аркушаў Бібліі Васіля Кораня.

ВЫСТАВА НА 115 ПЛЯЦОЎКАХ СВЕТУ

Дарчы, калі Васіль Корань у свой час выдаткаваў чатыры гады, каб выразаць дошкі і аддрукаваць тыраж сваёй Бібліі, то Віктару Пензіну з калегамі “Майстэрня народнай графікі” спатрэбілася дзесяць гадоў (1982 — 1992), каб паўтарыць гэтую працу і подзвіг.

Спачатку майстры-разьбіры пераводзілі малюнак на ліпавую дошку, потым

выразалі, рабілі пробы адбітак. З гэтым адбіткам Віктар Пятровіч адпраўляўся ў Расійскую нацыянальную бібліятэку і самым дбайным чынам параўноўваў яе з арыгіналам, уносіў драбноткі папраўкі, якія потым зноў пераносіліся на драўляную форму. Дзякуючы працы мастакоў майстэрні, Біблія Васіля Кораня была рэканструявана, а таксама былі адноўлены страчаныя часткі малюнкаў, рамкі, арнаменты, словы, літары і іншае. Кніга надрукаваная і размаляваная ад рукі фарбавальнікамі таго тыпу, якімі карысталіся майстры ў мінулым.

На сёння экзэмпляры рэканструяванай Бібліі захоўваюцца ў многіх вядомых сусветных музеях і галерэях, а выстава ўжо пабывала на 113-ці пляцоўках розных краін свету і розных кантынентаў. У чэрвені бягучага года албылося адкрыццё выставы на радзіме Васіля Кораня ў горадзе Дуброўна, а наступным выставу прыняў Віцебск, такім чынам, павялічыўшы колькасць выставачных пляцовак да 115.

ПРЫЗНАННЕ ЛІДЭРАМ ХРЫСЦІАНСТВА

Мара мастака Віктара Пензіна спраўдзілася: праз 325 гадоў “Біблія для народа” вярнулася на гістарычную радзіму яе стваральніка. У знак глыбокай павагі да творчасці вялікага майстра Віктар Пензін перадаў на пастаяннае захоўванне ў музейны фонд Дубровенскага раёна рэканструяваную Біблію Васіля Кораня і рэканструяваныя лубкі XVII — XVIII стагоддзяў.

Адноўленую Біблію Кораня прызналі таксама лідары хрысціянства — Ян Павел II (1993) і Патрыярх Маскоўскі і ўсяе Русі Кірыл (2016). У 2000 годзе Біблія бедных экспанавалася ў будынку Прэзідыума Расійскай Акадэміі навук. Выставу наведаў мірапаліт Фларэнт, які ўхваліў і высока ацаніў падзвіжніцкую працу мастакоў “Майстэрня народнай графікі”, а таксама высокапрафесійнае мастацтва свайго вялікага земляка мастака-гравёра Васіля Кораня.

Асоба і праца Васіля Кораня не менш самабытная і значная, чым праца Францыска Скарыны і асветніцтва Сімяона Полацкага, і маюць патрабу ў годным увекавечанні на беларускай зямлі.

Аднаўленне Бібліі — духоўнага помніка, які належыць расійскаму і беларускаму народам, — з’яўляецца данінай павагі ўсім безназоўным народным майстрам мінулага і творчым подзвігам мастакоў “Майстэрня народнай графікі”.

Сняжана МАКРАВУСАВА, старшы навуковы супрацоўнік Музея гісторыі прыватнага калекцыянавання Фота прадастаўлены музеем

МУЗЕЙ

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

- Экспазіцыі:**
- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
  - "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
  - "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
  - "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
  - "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
  - "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"
- Выставы:**
- Выстава "Іван Стасевіч. Жываліс" — да 1 верасня.
  - Выстава "Уцеха для вачэй, суцэсненне для душы" (у рамках экспазіцыі "Мастацтва краін Усходу XIV-XX ст.")
  - Выстава Вольгі Шкаруба і Вадзіма Богдана "Грані рэалізму" — да 11 жніўня.

Філіялы музея

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
І ПАЛОВЫ XIX СТ."**

- г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянная экспазіцыі:
- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
  - "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча".
  - "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."
- Выставы:**
- Персанальная выстава Ігара Гардзіенка "Паэзія срэбра" — да 13 верасня.

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ**

- Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
- Пастаянная экспазіцыя.
  - Этанграфічная выстава "Жаночы свет: Гомельшчына" — да 28 жніўня.
  - Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў альбо саломяляцэнні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

- г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.
- Экспазіцыі:**
- Абноўленая экспазіцыя "Старожытнае Беларусь".
  - "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
  - Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
  - Аўтарскі праект Ахрэма Белабровка VKL3D.

**У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"
МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:**

- магазіны "Белсаюздрук"**
- Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
  - Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
  - Проспект Незалежнасці, 44.
  - Вуліца Валадарскага, 16.

- кіёскі "Белсаюздрук"**
- ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
  - Проспект Пераможаў, 5.
  - Вуліца Рабкораўская, 17.
  - Проспект Незалежнасці, 68, В.
  - Вуліца Лабанка, 2.

- Акцыя "Вольнае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
- Выставы:**
- Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
- Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
- Фотавыстава "Спітакская трагедыя: рэтраспектыва

памяці" (прымеркавана да 30-годдзя землярэуру ў Арменіі, які забраў жыццё больш за 25 тысяч чалавек) — да 18 жніўня.

- Выстава "Старожытныя грошы Усходу — срэбра і папера" — да 18 жніўня.
- Мастацкая выстава "Дотык" Віктара Барабанцава і Леаніда Гоманава — да 18 жніўня.

Філіялы музея

**ДОМ-МУЗЕЙ
І ЗЭЗДУ РСДРП**

- г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
- Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."
  - Выстава "Мінск і спорт. Падарожжа ў часе" — да 1 верасня.

**МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ
БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ**

- г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.
- Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."
  - Выстава "Грошы нашага часу: жыццё без лішніх нульў" — да 1 верасня.

**МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

- г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.
- Экспазіцыі:**
- "Сезонныя змены".
  - Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
  - "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
  - "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
  - Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
  - Атракцыён "Стужачны лабірынт".
  - Атракцыён "Лазерны квэст".
  - г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.
  - Выстава "Жывыя пявучыя птушкі" (прыватная калекцыя, г. Маладзечна) — да 4 жніўня.
  - Выстава жывых экзатычных жывёл "Жыццё з халоднай крывёю" — да 1 верасня.

**МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ
ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ
КУЛЬТУРЫ**

- г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.
- Пастаянная экспазіцыі:**
- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";
  - "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст."
  - Выстава "Першыя імёны рускага балета" (з фонду Расійскай дзяржаўнай бібліятэкі мастацтваў) — да 30 жніўня.

**ГАСЦЁЎНЯ
УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА**

- г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.
- Пастаянная экспазіцыя.
  - Выстава "Іспанская характарная лялька" (з прыватнай калекцыі Святавыя Пінчук) — да 8 верасня.
  - Майстар-класы:
    - Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
    - Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

**МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ
БЕЛАРУСКАГА КІНО**

- г. Мінск, вул. Святлоў, 4.
Тэл.: 327 10 75.
- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінамастаства".
  - Фотавыстава "Трансфармацыя" Віктара Сянькова — да 30 жніўня.

**БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

- г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
- Пастаянная экспазіцыя.
  - Часовая экспазіцыя "Подзвіг у імя вызвалення", прысвечаная 75-й гадавіне вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў — да 9 верасня.

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-
КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-
ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"**

- г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51; +37529 190 31 49.
- Палацавы ансамбль**
- Пастаянная экспазіцыя.
  - Выставачны праект аўтарскай лялькі майстроў Беларусі, блізкага і далёкага замежжа "Панна Doll'я" — да 31 жніўня.
  - Выстава "Дзівы антычных цывілізацый": арыгіналы і копіі старажытных артэфактаў з прыватнай калекцыі — да 15 студзеня.
  - Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
Вул. Гейска, 1.
■ Персанальная выстава

Рамана Федасенка "Свет вакол нас" — да 11 верасня.

Ратуша:

- г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
- Пастаянная экспазіцыя.
  - Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

Случайная Брама:

- Часовая экспазіцыя "Святло" (падсвечнікі, кандэлябры, шандалы) — да 30 верасня.

ЗАМКОВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

- г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.
- Пастаянная экспазіцыя.
  - Тэатрылізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
  - Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гошці да Пана Каханку".
  - Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
  - Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дзяцей "Інтрыгі Купідона".
  - Музейныя камунікатывныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
  - Квэст "Белы слон".
  - Дзіцячая тэатрылізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
  - Правадзненне вясельных цырымоні, святкаванне гадавіны вясельля.
  - Музейная фотопляцоўка.

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА**

- г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
- Экспазіцыі:**
- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

- Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
- Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
- Тэатрылізаваная прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
- Музейныя майстар-класы і заняткі.
- Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
- Пешая экскурсія "Мяснінны Колас у Мінску".
- Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".

- Акцыі:**
- "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
  - Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень высялля — у музей!"
  - Выстава "Эх, лёс і шлях ты мой дзівоўны!" — да 2 верасня.

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ**

- г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.
- Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праграмнага роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічны тэатрам.
  - Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках

папараць-кветкі", "Вячоркі".

- Міжнародная выстава "Маём гонар прадставіць — Аванс Туманян", прысвечаная 150 годдзю з дня нараджэння паэта, — да 17 жніўня.

**МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ
ГОРАДА МІНСКА**

- г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

**ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ
ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ
Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА**

- г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
- Адноўленая экспазіцыя "Адкрыццё жывалісу" (візуальная рэтраспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).

- Выставачны праект з цыкла "Асабісты гісторыі" "Мінская прапіска. Частка 1. Happy New Minsk".
- Выстава жывалісу, прысвечаная 200-годдзю з дня нараджэння Станіслава Манюшкі — да 4 жніўня.

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
МІХАІЛА САВІЦКАГА**

- г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.
- Экспазіцыі:**
- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхаліу Савіцкаму.
  - "Мінск губернска. Шляхецкі побыт".
  - Выстава "Еўрапейскія баявыя ўмельствы. Ад кузні Вулкана да ўмельстваў Марса" — да 15 верасня.
  - Выстава жаночых аксесуараў з калекцыі Ігара Сурмачуўскага "Дамскія штучкі" — да 15 верасня.
  - Выстава "Эмі Уайнхаўс: Сямейны партрэт" — да 31 жніўня.

**МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ
РАТУША**

- г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
- Выставачныя праекты:**
- "Мінск у гістарычных прасторах. Картаграфічны кабінет".
  - "Мінск сярод сяброў. Гародні-пабрацімы сталіцы Беларусі".
  - "Археалагічны артэфакты ў XII — XIX стст."

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

- г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.
- "Сані - вазок; калыска - брычка; карэта - вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
  - Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

- г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.
- Пастаянная экспазіцыя.
  - Выставачны праект "Беларускі брыльянт у кароне паладыўных абразоў праваслаўя" — да 27 кастрычніка.

**ФІЛІГЕЙ ЛОШЫЦКАГА
СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА
КОМПЛЕКСУ**

- г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.

**ПА ПЫТАННЯХ
РАЗ'ЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ
Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"**

- звяртайцеся
па тэлефоне
+ 375 17 286 07 97
і па тэлефоне/факсе
+375 17 334 57 41
альбо пішыце
на электронны адрас
kultura@tut.by!

Экспазіцыя:

- "Колас чаша" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

**АРТ-ГАСЦЁЎНЯ
"ВЫСОКАЕ МЭСТА"**

- г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
- Выстава графікі і скульптуры смаленскіх мастакоў Генадзя Намяроўскага і Валерыя Грашчанкова ў рамках праекта "Садружнасць" — да 18 жніўня.

**НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-
КРАЯЗНАЧУЧЫ МУЗЕЙ**

- г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2.
Тэл.: (8-01597) 2 14 70.
- Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
  - г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
  - Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

**ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА
І НАВАГРУДКУ**

- г. Навагрудак, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).
- Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
  - Пастаянныя выставы: "Святло кухні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

- г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.
- Выстава твораў Кірылы Мельніка "Жываліс — шлях пазнання" — да 31 жніўня.

- Выстава "Арт-тэрапія душы" Дома творчасці GALA — да 15 жніўня.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

- г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл/факс: 290 60 10.
- Выстава секцыі манументальна-дэкаратывнага мастацтва Беларускага саюза мастакоў "Іншы ракурс" — да 11 жніўня.
  - Выстава жывалісу беларускага мастака Анатоля Концуба — да 11 жніўня.